İKLİM DOSTU CAMİLER

Emaneti ve Mizanı Korumaya Dair Bir Kılavuz

İGMG

Bu rehber, Mavi Melek ve FSC® sertifikalı, çevre dostu kâğıda basılmıştır.

Yayıncı
IGMG - İslam Toplumu Millî Görüş
Colonia-Allee 3 | D-51067 Köln
T +49 221 942240-100 | F +49 221 942240-101
www.igmg.org | info@igmg.org

© IGMG - Islamische Gemeinschaft Millî Görüş e. V.
Baskı, Köln, Mayıs 2026

Tüm hakları saklıdır. Bu eser, IGMG - İslam Toplumu Millî Görüş e. V.'nin yazılı izni olmaksızın ne tamamen ne de kısmen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortamda yayımlanamaz.

Tasarım | Dizgi | Baskı
PLURAL Publications GmbH | www.pluralverlag.eu

"Göğü Allah yükseltti ve mîzanı (dengeyi)
O koydu. Sakın dengeyi bozmayın."

(Rahman Suresi, 55: 7-8)

İçindekiler

Bir İnanç Meselesi:
Yaratılış Hakkında Düşünmek ve Allah'ın Yarattıklarını Korumak 8

Çevre Herkesi İlgilendirir 12

Bu Kılavuz Niçin Hazırlandı? 17

Bu Kılavuzda Neler Var? 17

İklim Dostu Camiye Giden Yollar:
Sıkça Sorulan Sorulara Cevaplar 18

Camiler Gerçekten de İklim Dostu Olabilir mi? 22

Camilerde Hemen Uygulanabilecek Önlemler 25

Cami Binası ve Çevresinde Sürdürülebilir Önlemler 28

Küçük Önlemlerle Büyük Etki Elde Etmek 28

Orta Ölçekli Önlemlerle Muazzam Etki Oluşturmak 29

Uzun Vadeli Önlemlerle Geleceği İnşa Etmek 31

Camilerin Ek Binalarında/Yeni İnşaatlarda
Dikkate Alınması Gerekenler..... 36

Ekolojik Düşünmek 37

Caminizde Sürdürülebilir Uygulamalar 44
İklim Koruması 52
Çevreyi Düşünmek 57

Eğitim ve Bilinçlendirme 62
Cemaat Katılımı ve Eğitim 62
Cemaat Bahçeleri 64
Ağ kurma 66

Caminizdeki Olası Çevre Projeleri 68

İlk Adım Şimdi ve Burada Başlıyor 74

Test: Caminiz Ne Kadar İklim Dostu? 78

Bir İnanç Meselesi:
Yaratılış Hakkında Düşünmek ve Allah'ın Yarattıklarını Korumak

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

Tüm yaratılış bir ilim ve hayret kaynağıdır. Allah'ın ayetleri, yarattığı tüm varlıklarda görünür. Bütün âlemlerin yaratıcısı olan Allah hem Zâhir, hem de Bâtın'dır. Allah'ın bu iki ismi bize yaratılışa dair özel bir bakış açısı sunar. Yağmuru veya bir ağacın büyümesini gözlemleyen kişi, yaratılışın birbiriyle bağlantılı süreçlerini görür. Bizi hayrete sevk eden bu doğal yasaların, yani Âdetullâh ve Sünnatullâh'ın ardında tüm bu süreçleri hikmeti ve iradesiyle belirleyen Allah vardır. Allah, yaratılışta aynı anda hem görünür hem de gizlidir.

Kur'ân-ı Kerîm, biz insanları sürekli olarak yaratılış üzerine düşünmeye çağırır:

"Göğün boşluğunda emre boyun eğdirilmiş olarak uçuşan kuşları görmediler mi? Onları orada Allah'tan başkası tutamaz. Kuşkusuz bunda inanan bir toplum için ibretler vardır."

(Nahl suresi, 16:79)

"Rabbin bal arısına: Dağlardan, ağaçlardan ve insanların yaptıkları çardaklardan kendine evler (kovanlar) edin. Sonra meyvelerin her birinden ye ve Rabbinin sana kolaylaştırdığı yaylım yollarına gir, diye ilham etti. Onların karınlarından renkleri çeşitli bir şerbet (bal) çıkar ki, onda insanlar için şifa vardır. Elbette bunda düşünen bir kavim için büyük bir ibret vardır."

(Nahl suresi, 16:68-69)

Bu âyetler, büyük ya da küçük her yaratılanın, anlamak isteyenler için türlü dersler barındırdığını açıkça gösterir.

Bu işaretleri açıkça görenlerden biri de büyük mutasavvıf ve şair Yunus Emre'dir. O, yaratılan her şeyin Allah'ı zikrettiğini iliklerine kadar hissediyordu. Şiirlerinde de insanları "dağlar ve taşlar" ve "sabahları kuşlar" ile birlikte Allah'ı zikretmeye davet ediyordu. Yunus Emre'nin Allah'ın varlıkları muhteşem bir şekilde yaratmasına olan sevgisi, onun Rabbimize duyduğu sevginin de doğrudan bir sonucuydu. Yunus Emre, başta insanlar olmak üzere tüm yaratılanların evrenle bir denge ve uyum içinde yaşaması gerektiğini biliyordu. Zira her şey Allah'ın yaratmasının bir sonucuydu ve O'nu anmaya hizmet ediyordu.

Kâinatla olan bu bağ, İslam geleneğinde derin köklere sahiptir ve bu durum insanlar için sorumlulukları da beraberinde getirir. Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Dünya yeşil (tatlı/güzel) ve göz kamaştırıcıdır. Allah, onu size yurt edinmiş ve nasıl davranacağınıza bakmak için sizi orada halife yapmıştır."

(Sahîh Müslim)

Bu demektir ki, bizler sadece dünyanın sakinleri değil, aynı zamanda onun koruyucularıyız. Allah'ın bize yüklediği bu sorumluluk, bize emanet edilen yaratılışa karşı özen, saygı ve bilinçli bir yaklaşım gerektirir.

Allah'ın bizlere emanet olarak verdiği bu dünya, iklim değişikliği gibi büyük bir zorlukla karşı karşıya. Etkili önlemler alınmazsa, bunun hissedilir ve görünür ciddi sonuçları önümüzdeki on yıllarda daha da artacak. Allah'ın halife olarak bu dünyaya gönderdiği biz insanların sorumluluğu da bu noktada özellikle dikkat çekici.

Camiler Allah'ın evleri, ibadet ve bir araya mekânlarıdır. Bu mümtaz yerlerde biz Müslümanlar, bir yanda dinî değerlerimizi ve dinimizin bize vazettiği güzellikleri yaşar, diğer yanda ise kâinat ve yaratılışla uyumlu Müslümanlar olarak tefekkür ederiz. Buradaki anahtar kelime, Kur'anî bir kavram olan ve "denge" anlamına gelen "mîzân"dır. Elinizdeki İklim Dostu Camiler kılavuzu ile, Allah'ın kâinata koyduğu muhteşem mizanı cami cemiyetleri olarak koruma yönünde bir adım daha atmaya ve İslam'ın temel değerleriyle yeniden tazelenmeye niyet ediyoruz.

İslam Toplumu Millî Görüş (IGMG) olarak, dünya çapında onlarca ülkede bulunan yüzlerce camimiz, eğitim kurumumuz ve kültür merkezimizle bu bilincin gerekliliklerini yerine getirmeyi hedefliyoruz. İklim Dostu Cami Kılavuzu, tüm Müslüman idarecileri iklim ve tabiat bilinciyle hareket etmeye davet ediyor. Bu rehber, cami cemaatlerine özel olarak hazırlanmış temel bilgiler, pratik ipuçları ve sürdürülebilir eylemler için önlemler içeriyor.

Öncelikle, fikirleri ve gayretleriyle bu rehberin hazırlanmasına katkıda bulunan cami cemaatlerimizdeki çok sayıda cemaat mensubumuza, imamlarımıza ve eğitimcilerimize teşekkür ederiz. Ayrıca bu kılavuzu fikir ve tecrübeleriyle geliştiren IGMG Eğitim ve İrşad Başkanlığı ile Avrupa Cami Yaptırma ve Yaşatma Derneği'ne (EMUG) içten teşekkür ederiz. Ayrıca, bu rehberi uzmanlık bilgileri ve değer-

li önerileriyle zenginleştiren, alanında uzman isimlere, özellikle Prof. Dr. İbrahim Özdemir, Dr. Ayşe Almila Akça ve Dr. Raida Chbib'e, özel teşekkürlerimizi sunarız.

IGMG İklim ve Tabiatı Koruma Komisyonu

Çevre Herkesi İlgilendirir

Müslümanlar, Allah'ın yarattığı tüm mahlukatı kendilerine emanet olarak görürler. Çevreyi ve tüm canlıları hayretle ve saygıyla izler, onlara emanet bilinciyle yaklaşırlar. Tüm kâinat, belirli ve hassas bir denge (mîzân) üzere yaratılmıştır. Bu dengeyi fark etmek, takdir etmek ve korumak insanın sorumluluğudur. Yaratılışa hayret duymak, ona karşı sorumlu davranmak ve onu korumak tüm Müslümanların temel görevidir.

İslami perspektiften bakıldığında, çevreyi korumak ve Allah'ın bize lütfettiği kaynakları sürdürülebilir bir bilinçle kullanmak bir zorunluluktur. Üstelik bu zorunluluk her zamankinden daha acildir. Zira iklim değişikliğinin kısmen geri döndürülemez sonuçları, Allah'ın yeryüzünde yarattığı denge ve dolayısıyla tüm canlıların yaşam kaynakları için yıkıcıdır. Hem birey hem de toplum olarak, ataları-mızdan devraldığımız dünya kaynaklarını gelecek nesillere aktarma sorumluluğunu taşıyoruz.

Kâinat hakkında derinlemesine düşünmek (tefekkür) ve kâinatı Allah'ın isimlerinin bir yansıması olarak görmek, İslam anlayışında derin köklere sahiptir. Bu bilince sahip olan cami cemaati mensupları, tüketimlerini, enerji kullanımlarını, mimari ve yapısal tercihlerini iklimin ve çevrenin korunmasıyla uyumlu hâle getirirler. Bu doğrul-

tuda yaptıkları büyük ya da küçük her eylem için Kıyamet Günü'nde hesap vereceklerinin bilincindedirler.

Toplumların ayrılmaz birer parçası olan camiler, iklim koruma ve yenilenebilir enerjiler konusunda önemli aktörlerdir. Camilerin idarecilerinin ve üyelerinin birçoğu çevre projelerine zaten aşinadır. Birçok enerji ve sürdürülebilirlik konsepti camilerde hayata geçirilmektedir. Diğer bazı camiler ise iklim dostu yaklaşımlar için motivasyona ve desteğe ihtiyaç duyabilir

"Göklerin ve yerin yaratılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelip gidişinde aklıselim sahipleri için gerçekten açık ibretler vardır. Onlar, ayakta dururken, otururken, yanları üzerine yatarken (her vakit) Allah'ı anarlar, göklerin ve yerin yaratılışı hakkında derin derin düşünürler (ve şöyle derler:) Rabbimiz! Sen bunu boşuna yaratmadın. Seni tesbih ederiz. Bizi cehennem azabından koru!"

(Âl-i İmrân suresi, 3:190-191)

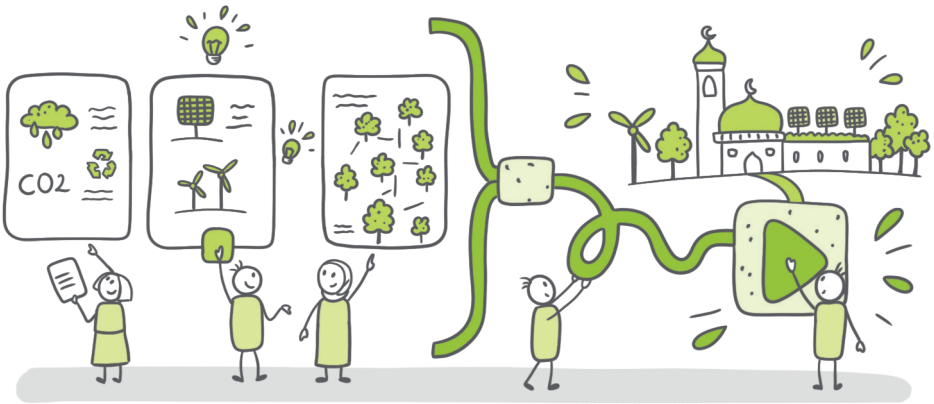

İklim Dostu Camiler kılavuzunun amacı, cami cemaatlerine "iklim dostu olma" konusunda pratik tavsiyeler sunmaktır. Bu kılavuzdaki tüm tavsiyeler, cami cemaatleri özelinde hazırlanmıştır. Cami dernekleri, gönüllülerinin çabalarıyla sadece toplumsal alanda değil, aynı zamanda ekosistem içinde de önemli aktörlerdir. Camiler, her yaştan Müslüman için birer öğrenme mekânıdır. Sunulan çeşitli eğitim faaliyetleri hem İslami hem de sosyal alanlardaki eğitimleri kapsar. Buna Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) hayatı ve onun yaratılışa karşı hassas yaklaşımı da dâhildir. Camilerin bir öğrenme mekânı olma işlevi, İslami öğretilerin camide bizzat uygulanmasıyla etkili hâle gelir. Kur'ân-ı Kerîm'de Allah, müminlerin rolünü şöyle vurgular:

"Siz, insanların iyiliği için ortaya çıkarılmış en hayırlı ümmetsiniz; iyiliği emreder, kötülükten meneder ve Allah'a inanırsınız."

(Âl-i İmrân Suresi, 3:110)

"İklim dostu cami" ile kastettiğimiz şey bir bina değil, camiyi kullanan ve ona hayat veren insanlardır. Camiyi eylemleriyle "iklim dostu cami" yapanlar da yine insanlardır.

Camiler sadece ibadet yerleri değil, aynı zamanda hem Müslümanlar hem de tüm insanlar için önemli birer toplumsal rol oynarlar. Camiler farklı arka planlardan birçok insanın bir araya gelme mekânlarıdır ve toplumsal meselelerde başvuru merci işlevi görürler. Bu rollerinin yanı sıra, doğa bilincine sahip bir cami cemiyeti, iklimin ve tabiatın korunmasına da katkıda bulunabilir ve bu sayede başka olumlu etkiler doğurabilir:

Tabiata emanet bilinciyle yaklaşan bir cami cemaati şu etkilere vesile olur:

1. Camilerdeki yeşil alanlar; çeşitli canlılar için birer yaşam alanı, cami cemaati ve tüm ziyaretçiler için huzur mekânlarına dönüşür.

2. Doğa bilincine sahip bir cami, enerji ve para tasarrufunda bulunur.

3. Mizanı korumaya gayret eden bir cami, yerel ve bölgesel bir örnek olur ve diğer cemaatler için ilham kaynağı olarak iklim dostu uygulamaları teşvik eder.

4. Cemaat olarak gösterilen çaba sayesinde her bir üyenin tutumunda -özel hayatında da- olumlu bir değişim sağlanır.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) bir hadîs-i şerifine göre:

"Hayra vesile olan, o hayrı bizzat işlemiş gibidir."
(Müslim, Zekât, 69)

İklim dostu bir cami olma yolunda atılan en küçük adım bile, olumlu etkilerini tüm topluma yayabilecek bir potansiyele sahiptir; bu nedenle mutlaka hedeflenmesi gereken bir amaçtır.

Bu Kılavuz Niçin Hazırlandı?

Bu kılavuz, cami yönetimindeki idarecilere, üyelere ve camilerin ziyaretçilerine yöneliktir. Rehberdeki içeriklerin camide uygulanmasına yönelik ilk adımlar, cami yönetimi düzeyinde ele alınabilir.

Ayrıca bu kılavuz, mali durumu veya maddi kaynakları ne olursa olsun her cami cemaatini daha fazla iklim dostu olmaya ve iklim adaletine katkıda bulunmaya teşvik etmeyi ve bu konuda onları desteklemeyi amaçlamaktadır.

Bu kitapçıkta dile getirilen öneriler, yolun neresinde olursa olsun her cemaatin bu rehberde kendini bulabileceği şekilde tasarlanmıştır.

Bununla birlikte sürdürülebilir ve iklim dostu bir tekâmül; olumlu bir bakış açısına, iradeye ve toplumsal çabaya dayandığı takdirde başarılı olabilir. İşte bu rehber tam da bu noktada bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Bu Kılavuzda Neler Var?

Bu kılavuzda, iklim korumasının cami cemaatlerinde kısa, orta ve uzun vadede nasıl uygulanabileceğine dair önemli bilgiler bulacaksınız. Bu bilgiler hem yeni inşa edilen binalar hem de mevcut yapıların dikkate alabileceği şekilde derlendi. Kılavuzun sonunda ise, caminizin hâlihazırda ne ölçüde iklim dostu olduğunu belirleyebileceğiniz bir test var.

İklim Dostu Camiye Giden Yollar:
Sıkça Sorulan Sorulara Cevaplar

İklim Nedir?

İklim; sıcaklık, yağış, rüzgâr ve diğer meteorolojik koşullar da dâhil olmak üzere belirli bir yerin veya bölgenin uzun vadeli ortalama hava durumunu ifade eder. Bu kavram, genellikle on yılları bulan uzun bir zaman dilimindeki tipik hava koşullarını tanımlar. Bu kavrama dayanarak çeşitli iklim kuşakları tanımlanabilir.

Emisyon Nedir?

Emisyonlar zehirli; sağlığa ve iklime zararlı gaz hâlindeki maddelerin salınımını ifade eder. Bu gazların kaynağı, insanın iklime zarar veren davranışlarıdır. Bu gazlar atmosferde birikir ve yerkürenin ısınmasına yol açar.

"İklim Krizi" Nedir?

İklim krizinin belirgin bir işareti, giderek daha sık meydana gelen aşırı hava olaylarıdır. Yaklaşık yüzde 98'i insan kaynaklı olan bu aşırı hava olaylarının yanı sıra deprem veya volkanik patlamalar gibi doğal olaylar da bulunmaktadır. İnsanın iklim üzerindeki etkisi, özellikle atmosferdeki artan karbondioksit ve metan emisyonlarında kendisini gösterir. Bu sera gazlarının salınımı sera etkisini güçlendirir ve bu da Dünya'nın daha fazla ısınmasına yol açar. Sıcaklık artışı, küresel yıllık ortalama sıcaklıkta açıkça görülebilir.

Dünya'nın insanlar için yaşanabilir kalması için, küresel yıllık ortalama sıcaklığın sanayi öncesi döneme kıyasla 1,5 dereceden fazla artmaması gerekir. Bu hedef, küresel ısınmanın sonuçlarını inceleyen Hükümetlerarası İklim Değişikliği Paneli'nin (IPCC) bir raporuna dayanır ve 2015 yılında Paris'te düzenlenen BM İklim Konferansı'nda belirlenmiştir.

İklim krizinin sonuçları arasında sıcak hava dalgaları, kuraklıklar, seller ve yangınlar gibi örnekler yer alır. İklim krizi ya da daha doğru bir ifadeyle iklim felaketi karşısında tüm canlıların yaşam kaynakları tehdit altındadır. AB İklim Servisi Copernicus'un verilerine göre, 2023 yılındaki küresel ortalama sıcaklık, sanayi öncesi seviyenin 1,52 derece üzerindeydi. Böylece bu yıl, kayıtların başlangıcından bu yana en sıcak yıl olarak kayıtlara geçti.

"İklim Dostu" Ne Demek?

İklimle ilgili olumlu davranışları tanımlayan "iklim nötr", "iklim pozitif" ve "iklim dostu" gibi çeşitli terimler vardır. Bu terimler sanayi, tarım ve ulaşım gibi alanların yanı sıra bireylerin davranışları için de kullanılır.

Konseptler ve yeni teknolojiler sayesinde emisyonlar mümkün olan en düşük seviyede tutulabilir. Genel itibariyle emisyonları düşük tutmaya ve iklim krizini engellemeye çalışan yaklaşımlar "iklim dostu" olarak tanımlanabilir.

"İklim nötr" ve "iklim pozitif" kavramları temel olarak sera gazı dengesiyle ilgiliyken, "iklim dostu" genellikle mümkün olduğunca emisyonsuz yaşamaya çalışan insanların sosyal ve ekonomik açıdan bilinçli ve duyarlı eylemlerini ifade eder.

İklim dostu davranışlar, Dünya'nın dengesini korumaya ve hayvanların, bitkilerin ve insanların yaşam alanlarını sürdürülebilir bir şekilde korumaya yardımcı olur.

"Mizan" Ne Demek?

"Mîzân"ın kelime anlamı terazidir. Bu terim bir yandan, her bireyin iyi ve kötü amellerini tartmak için Kıyamet Günü'nde kurulacak teraziyi ifade eder. Diğer yandan ise Allah'ın evrende yarattığı dengeyi belirtir (bkz. Rahmân suresi, 55:7). Bu bağlamda insanın görevi, "mîzân"a tâbi olmak ve Allah'ın yarattığı bu dengeyi korumaktır (Rahmân suresi, 55:8).

Doğa Kendini Yeniden Toparlayabilir mi?

Tıpkı insan gibi doğanın da bir bağışıklık sistemi vardır. Allah'ın izniyle doğanın kendi kendini iyileştirme süreçleri belirli bir dereceye kadar gerçekleşebilir. Ayrıca, zarar görmüş ekosistemlerin yeniden eski dengesine kavuşmasını hedefleyen insan kaynaklı önlemler de mevcuttur. Ancak bunlar çok fazla zaman ve kaynak gerektirdiğinden, ancak başarı şansı gerçekçi bir şekilde değerlendirildikten sonra uygulanmalıdır.

Atılması gereken en önemli ilk adım, semptomlarla mücadele etmek yerine nedeni ortadan kaldırmaktır. Ne yazık ki dünyanın göğüslemek zorunda kaldığı bazı hasarlar geri döndürülemez. Örneğin, Global Footprint Network adlı kuruluş her yıl Dünya Aşırı Tüketim Günü'nü hesaplamaktadır. Bu gün, ekolojik kaynaklara ve hizmetlere olan talebin, ekosistemlerin bir yıl içinde yenileyebileceği kapasiteyi aştığı günü ifade eder.

2024 yılında Dünya Aşırı Tüketim Günü 1 Ağustos'a denk geliyordu. Bazı ülkeler bu güne çok daha erken ulaşıyor. Bu tarihten sonra bu ülkeler diğer insanların ve gelecek nesillerin kaynaklarını tüketerek yaşıyorlar. Mevcut kaynak tüketimimizle bugünkü yaşam standardımızı sürdürebilmek için yaklaşık 1,7 Dünya'ya daha ihtiyacımız var.

Bu çağın insanları olarak karşılaştığımız bir diğer sorun ise verimli toprak kaybı. Tahminlere göre her yıl 100 milyon hektar toprak yok oluyor. Bu gidişle 2050 yılına kadar toprağın yüzde 95'i kullanılamaz hâle gelecek. Bunun nedenleri arasında örneğin yoğun tarım veya arazilerin yapılaşmaya açılarak yüzeylerinin kapatılması yer alıyor.

Ormanlar da geniş alanlarda ekonomik amaçlara kurban ediliyor. Dünya Doğayı Koruma Vakfı (WWF) verilerine göre her yıl 13 milyon hektar orman yok ediliyor. Bunun sonucunda birçok tür yaşam alanını kaybediyor, ağaçların oksijen üretimi azalıyor, karbon yutakları ortadan kalkıyor ve küresel ısınma şiddetleniyor.

İklim Dostu Binalarla Olumlu Bir Gelecek

Binalardaki enerji tüketimi, inşaat süreci, atık yönetimi, su tüketimi ve binaların işletilmesi emisyonlara neden olur. Örneğin Almanya'da binalar, tüm CO2 emisyonlarının yaklaşık yüzde 30'unu oluştururlar. Dünya genelinde bu oran çok daha yüksektir. Berlin'de ise binalar, tüm CO2 emisyonlarının yaklaşık yüzde 13'ünden sorumludur. Bu rakam (2020 yılı verilerine göre) yaklaşık 1,82 milyon ton CO2'ye denk gelmektedir.

Bu örnekten hareketle camilerin iklim dostu olması durumunda Berlin gibi bir şehrin emisyonlarının nasıl değişebileceğini bir düşünelim. Berlin'de yaklaşık 80 cami bulunuyor. Eğer Berlin'deki tüm camiler iklim dostu olsaydı, hepsi birlikte yaklaşık 36.400 ton CO2 tasarrufu sağlayabilirdi. Dolayısıyla, cami cemiyetlerinin iklim korumasına yapacağı katkı asla küçümsenmemeli.

Camiler Gerçekten de İklim Dostu Olabilir mi?

Cami yönetimleri ve üyeleri, bir caminin yüz yüze kaldığı sayısız zorluk karşısında, camide iklimi korumanın mümkün olup olmadığını ve tüm bu tedbirlerin ne şekilde uygulanabileceğini zaman zaman kendilerine sorarlar. Dünya genelindeki çoğu caminin eski yapılar olduğu düşünüldüğünde, bu soru hiç de yersiz değil. Eski yapıları iklim dostu hâle getirmek zorlayıcı olabilir. Tam da bu nedenle birçok cami cemaati, yeni cami yapıları inşa etmeyi tercih ederler.

Rendsburg İslam Merkezi

Avrupa, Kanada, Amerika ya da dünyanın diğer yerlerine giden ilk nesil Müslümanlar için, ibadetlerini yapabilecekleri sade mekânların olması belki de tek başına yeterliydi. Ancak zamanla Müslümanlar yaşadıkları ülkelerde yerleşik hâle geldikçe, camilere yönelik beklentileri de arttı. Daha o dönemde, "misafir işçi" olarak adlandırılan ilk nesil, mevcut ibadet mekânlarını dinî eğitim merkezlerine ve sosyal tesislere dönüştürme ihtiyacını fark etmişti.

Camilerin bağışlar, üyelik aidatları ve gönüllülerin yoğun çalışmalarıyla ayakta durduğu gerçeğini de belirtmekte fayda var. Allah rızası için camilerde çalışmalar yapan Müslümanların, oldukça yoğun ve zaman alıcı olan diğer faaliyetlerle meşgul olduğu göz önüne alındığında, iklim dostu olmanın genellikle geri planda kalmasının nedenlerinden biri de anlaşılabilir.

Cambridge Merkez Camii

Neyse ki günümüzde cami cemaatlerinin gündeminde enerji verimliliği, iklim dostu olma ve cami mimarisi ile estetiği gibi konular da yer alıyor. Buna bir örnek olarak Cambridge Merkez Camii verilebilir. Bu cami, yenilenebilir enerji sistemleriyle donatılmış olup yeşil alanlara sahiptir ve mimari olarak etrafındaki tabiat ile uyum içindedir. Avustralya'daki Meadow Heights Camii de estetik ile sürdürülebilirliği bir araya getirmiştir. Almanya'nın Norderstedt şehrinde minarelerine rüzgâr türbinleri entegre edilmiş bir cami inşaatı projesi mevcutken, yine Almanya'nın Rastatt şehrindeki Mevlana Camii'nin çatısında fotovoltaik sistemler kurulmuştur. Farklı ülkelere ve şehirlere yayılan tüm bu adımlar, camilerin iklim dostu bir anlayışla inşa edilmesi konusunda artan bir bilince işaret etmektedir.

Westermoskee Ayasofya Camii

Avustralya Meadow Heights Camii

Neuenrade Mevlana Camii

Camilerde Hemen Uygulanabilecek Önlemler

Bir camiyi hemen ve büyük çaba harcamadan daha iklim dostu bir hâle getirmek için ilk adımlara birlikte bakalım:

Caminizdeki ışıkları kontrol edin: Gereksiz ışıkların kapalı olup olmadığını kontrol edin ve ampulleri enerji tasarruflu LED'lerle değiştirin.

Kaloriferleri kontrol edin: Caminin kullanılmayan odalarındaki kaloriferleri kapatın ve odalardan ayrılırken petekleri mutlaka kısın.

Termometre takın: Camilerin çeşitli odalarında sıcaklığın sabit kalmasını sağlamak için odalara termometre yerleştirin.

Düzenli havalandırma: Cami içinde pencereleri uzun süre açık bırakmak yerine, düzenli olarak kısa süreli cereyan yaptırın.

Cihazları fişten çekin: Enerji tasarrufu için bekleme modunda ışığı yanan cihazları tamamen prizden çekin.

Caminizde doğal temizlik malzemeleri kullanın: Güçlü kimyasallar yerine sirke bazlı temizlik malzemeleri kullanın.

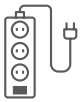
Temiz suyu yeniden kullanın: Camide kullanılmış temiz suyu çiçekleri sulamak veya temizlik için tekrar kullanın.

Kaloriferlerin üzerini örtmeyin: Isının odaya en iyi şekilde dağılabilmesi için kaloriferlerin yüzeyini ve çevresini boş bırakın.

Hareket sensörleri kurun: Az kullanılan alanlardaki aydınlatmalar için hareket sensörleri takın.

Anahtarlı çoklu prizler kullanın: Cihazların elektriğini gerektiğinde kolayca kesebilmek için anahtarlı çoklu prizler kullanın.

Geri dönüşüm istasyonları kurun: Su tasarrufu sağlayan musluklar ve duş başlıkları takın.

Su tasarruflu armatürler: Su tasarrufu sağlayan musluklar ve duş başlıkları takın.

Enerji tasarruflu cihazlar: Eski elektrikli aletleri enerji verimliliği yüksek modellerle değiştirin.

Toplu taşımayı teşvik edin: Cemaat üyelerini toplu taşıma kullanmaya veya araç paylaşımı yapmaya teşvik edin.

Çevre bilincini artırın: İklim dostu yaşam ve çevre koruma konularında atölye çalışmaları ve bilgilendirme etkinlikleri düzenleyin.

Sürdürülebilir ürünler satın alın: Ürün ve malzeme alırken sürdürülebilirliğe ve çevreye duyarlı olmalarına dikkat edin.

Camideki yeşil alanların bakımını yapın: Mevcut yeşil alanların bakımını yapın ve mümkünse yeni bitkiler ve ağaçlar dikin.

Düzenli bakım: Verimli çalışmalarını sağlamak için caminin ısıtma ve havalandırma sistemlerinin bakımını düzenli olarak yaptırın.

Atıkları azaltın: Tek kullanımlık plastiklerden kaçınmak gibi atık oluşumunu önleyici ve azaltıcı önlemler alın.

Müslümanlar olarak çevreye ve iklime duyarlı bir yaşam için daha fazla ipucunu şurada bulabilirsiniz:

Cami Binası ve Çevresinde Sürdürülebilir Önlemler

Küçük Önlemlerle Büyük Etki Elde Etmek

Camide oldukça maliyetsiz veya düşük maliyetli olan ve az planlama gerektiren adımlar şunlar olabilir:

- Camideki ampulleri enerji tasarruflu lambalarla değiştirin. Bu sayede elektrik maliyetlerinden de tasarruf edersiniz.
- Cami odalarındaki ısı kaybını önlemek için radyatörlerin arkasına yalıtım levhası yerleştirin.
- Abdesthanelere ve mutfağa su tasarruflu musluklar takın.
- Enerji tüketimini en aza indirmek için camide LED aydınlatmalar ve hareket sensörleri kullanın.

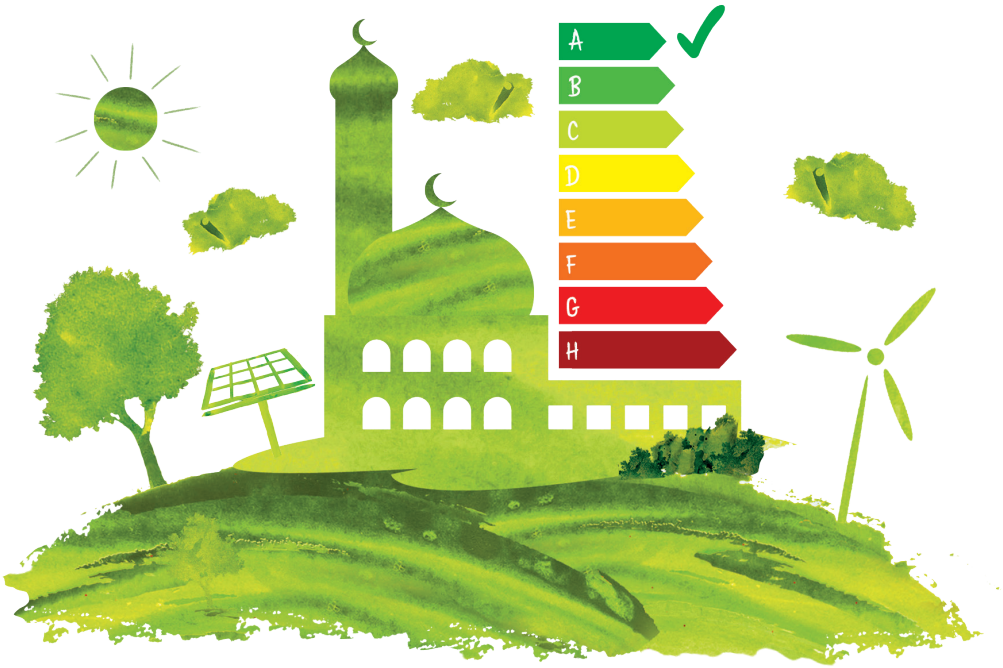
Almanya'da BUND gibi pek çok çevre kuruluşu ücretsiz enerji denetimleri sunmaktadır. Sizin ülkenizde de faaliyet gösteren kuruluşlar mutlaka vardır. Bu nedenle siz de ücretsiz bir danışmanlık randevusu alabilir ve caminiz için enerji denetimi yaptırabilirsiniz.

Orta Ölçekli Önlemlerle Muazzam Etki Oluşturmak

Bazen camide sürdürülebilir değişiklikler için kaynak, zaman ve personel bulmak zor olabilir. Ancak uygun önlemlerle iklim dostu olma konusunda bir farkındalık oluşturmak mümkündür. Makul maliyetler ve birkaç haftalık planlama süresiyle caminizde iklim dostu önlemleri hayata geçirebilirsiniz.

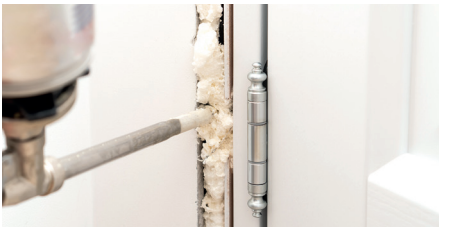
Binaların enerji verimliliğini sınıflandırmak için A'dan H'ye kadar harflerle kodlanan bir sistem vardır. Bir bina A sınıfına ne kadar yakınsa, o kadar enerji verimlidir. Aşağıdaki önlemlerle caminizin enerji verimlilik sınıfı iyileştirebilirsiniz:

Pencere yalıtımı: Cami odalarında pencere pervazlarından kaynaklanan ısı kaybını önlemek için yalıtım malzemeleri kullanın (örneğin, köpük yalıtım malzemeleri).

Kapı yalıtımı: Bir kapının camından ısı kaçıyorsa, menteşesinde bir arıza varsa veya kapı artık yeterince sıkı kapanmıyorsa, onarım veya değişim için uzman bir teknisyen çağırabilirsiniz.

Duvar yalıtımı: Cami duvarlarındaki yalıtım eksikliği veya duvardaki çatlaklar gibi sorunlar ufak müdahalelerle giderilebilir.

Büyük bina tadilatları gerektirmeden kullanılabilecek yalıtım malzemeleri vardır.

Caminizde kaloriferin açık olduğu odalara insanlar doğrudan dışarıdan giriyorsa ve inşaat izniniz de varsa ikinci bir kapı veya dış rüzgarlık iç mekanın doğrudan soğumasını engeller.

Uzun Vadeli Önlemlerle Geleceği İnşa Etmek

Güneş Enerjisi Sistemleri

Güneşin belirli bir yörüngesi vardır, bu sayede insanlara ondan faydalanma imkânı verilmiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de Rabbimiz şöyle buyurur:

"Düzenli seyreden güneşi ve ayı size faydalı kıldı; geceyi ve gündüzü de istifadenize verdi."

(İbrahîm suresi, 14:33)

- Cami çatısında güneş panelleriyle iklim dostu enerji üretme imkânı bulunmaktadır.

- Yaşadığınız şehirdeki veya bölgedeki güneş enerjisi kullanımını teşvik eden projeler hakkında bilgi edinin. Örneğin,

  - Almanca konuşulan ülkelerde Müslüman çevre derneği "NourEnergy" profesyonel danışmanlık hizmeti sunmaktadır.

  - İngiltere ve Kuzey Amerika'da ise "Ummah for Earth" girişimini bulabilirsiniz. Diğer birçok ülkede de camilere güneş enerjisi konusunda danışmanlık yapan benzer kuruluşlar bulunmaktadır.

  - Güneş enerjisine geçiş, çoğu zaman büyük bir yatırım olarak kabul edilir. Ancak belirli projelerde bu yatırım kısa sürede kendini amorti etmekte ve hatta camiye ek gelir sağlamaktadır.

- Bu yatırımla cami, yeşil enerji üretir, CO_2 salınımının azaltılmasına katkıda bulunur ve bir "enerji üreticisi" olarak iklimin korunması konusunda toplumsal açıdan önemli bir rol üstlenir.

- Güneş panellerinin kullanımının düzenli temizlik ve bakım gerektirdiğini unutmayın.

Bu adımı gerçekleştirebilmek için cami yönetimiyle bir görüşme ayarlayabilir ve camide güneş enerjisi kullanımının faydalarını istişare edebilirsiniz.

Çatının Yenilenmesi

Caminizin dış yalıtımı tamamlanmış, pencereler ve kapılar da sorunsuz olduğu hâlde cami binası yine de zor ısınıyor veya çabuk soğuyorsa enerji verimliliğini artırmak için çatıyı yenilemeyi düşünebilirsiniz.

- Çatıda yalıtım sorunları varsa, çatı malzemesi yenilenmeli ve yalıtım yapılmalıdır. Çatının yenilenmesi ciddi maliyetler içerir. Fakat bu değişimin enerji verimliliğini her durumda olumlu yönde etkileyeceği bilinmelidir, zira çatı bir binanın en önemli yapı elemanlarından biridir.
- Çatı, binanın bir parçasıdır. Isı çatıya doğru yükselir. Çatı ısı kaybederse, binanın enerji verimliliği de düşer. Isı kayıplarının neredeyse üçte biri eksik çatı yalıtımından kaynaklanır. Bu nedenle çatılar, ısı iletkenliği düşük malzemelerden yapılmalıdır. Cami çatısının durumunu belirlemek için uzman görüşü alınabilir.

Yalıtım ve Dış Cephe

Dış cephe, enerji yalıtımı için en önemli alanlardan biridir. Isının yüzde 20 ila 30'u cephe üzerinden kaybedilebilir. Bu nedenle duvarların ne durumda olduğunu ve en iyi nasıl yalıtılabileceğini kontrol ettirin.

Yalıtım panellerindeki kötü işçilik, panellerin birleşim yerlerinde boşluklara yol açar. Bu durum, ısı yalıtımında sorunlara neden olabilir.

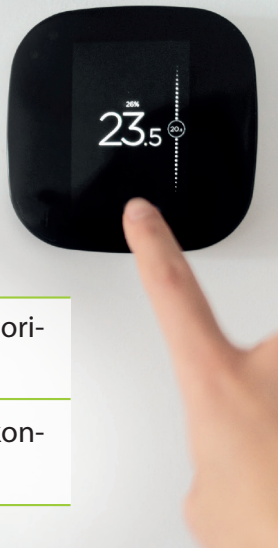
Bununla birlikte önemli uzmanlık gerektiren tamirat çalışmaları, gerekli bilgiye sahip olmayan kişiler tarafından uygulandığında bu durum ciddi mali ve maddi kayıplara yol açabilir.

Özellikle enerji verimliliğine katkı sağlaması hedeflenen çalışmalarda sertifikalı uzmanlar ve garantisi olan tedbirler tercih edilmelidir. Gönüllü çalışmalar kısa vadede maliyetten tasarruf sağlayabilir, ancak uzun vadede daha pahalıya mal olabilir. Bu nedenle para bağışları, işgücü veya malzeme bağışlarından daha mantıklıdır.

Camide Akıllı Sistemler

Camideki mevcut sistemin akıllı bir enerji yönetimine dönüştürülmesiyle enerji tüketimi daha da azaltılabilir. Bu sayede kontrolsüz ısınmanın veya yanlışlıkla açık bırakılan ışıkların önüne geçilebilir.

Akıllı Sistemlerin Avantajları

- ✓ Odalar belirli bir sıcaklığa ulaştığında kaloriferler kapanır.
- ✓ Enerji tüketimi farklı açılardan izlenir ve kontrol edilir.

Rüzgâr Enerjisi

Cami binaları, alternatif yeşil enerji imkânlarından faydalanabilir. Bu alternatiflerden biri de rüzgâr enerji sistemidir. Camideki rüzgâr türbinleri, özellikle sonbahar ve kış aylarında güneş enerjisi sistemlerine iyi bir tamamlayıcı olabilir.

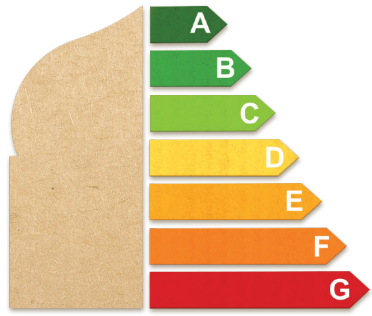
1 Camide rüzgâr enerjisi kullanımı için rüzgâr koşullarının nasıl olduğu, yel değirmenlerinin kuşların güzergâhları üzerinde bulunup bulunmadığı ve bunların rüzgâr enerjisi kullanımından olumsuz etkilenip etkilenmeyeceği incelenmelidir.

2 Örneğin Almanya'nın Norderstedt şehrinde minarelerine rüzgâr türbinleri entegre edilmiş bir cami inşa ediliyor. Bu türbinlerin, caminin ihtiyaç duyduğu elektriğin üçte birini üretmesi planlanıyor.

3 Cami cemaatleri arasında rüzgâr enerjisi kullanımı yaygın olmasa da yeşil bir alternatif olarak değerlendirilebilir. Bu amaçla bir şirketten veya danışmandan destek alınabilir.

Camilerin ek binalarında ya da yeni inşaatlarda dikkate alınması gerekenler

Bugün inşa edilen birçok yeni binada enerji verimliliğine dikkat ediliyor. Birçok ülkede mevzuat enerji verimliliğini zorunlu kılıyor. Mevcut mevzuata ek olarak, caminizi inşa ederken veya genişletirken aşağıdaki noktalara dikkat edebilirsiniz:

Sürdürülebilir Yapı Tasarımı

Güneş ışığından en iyi şekilde yararlanma: Pasif güneş enerjisinden faydalanmak için binanın en uygun şekilde konumlandırılması.

Rüzgâr yönünün dikkate alınması: Binanın sıcak ve soğuk rüzgarlara göre konumlandırılması ve yüksekliğinin ayarlanmasıyla, rüzgâr kaynaklı ısı kaybı veya kazanımı kontrol edilebilir.

Sürdürülebilir yapı malzemelerinin kullanımı: Çevresel etkiyi azaltmak için geri dönüştürülmüş veya yerel olarak temin edilebilen yapı malzemelerinin kullanılması. Doğal yalıtım malzemeleri enerji tasarrufuna yardımcı olabilir.

Sürdürülebilir enerji kaynaklarının kullanımı: Güneş enerjisi, jeotermal enerji veya biyoenerji gibi farklı seçenekler arasında hangisinin en verimli olduğu incelenebilir. Bu enerji kaynaklarının bir kombinasyonu da mümkündür.

Uzmanlardan danışmanlık alınması: Belediyede ücretsiz danışmanlık hizmeti sunan uzmanlar araştırılabilir ve caminize uygun enerji verimliliği tedbirleri hakında danışmanlık alınabilir.

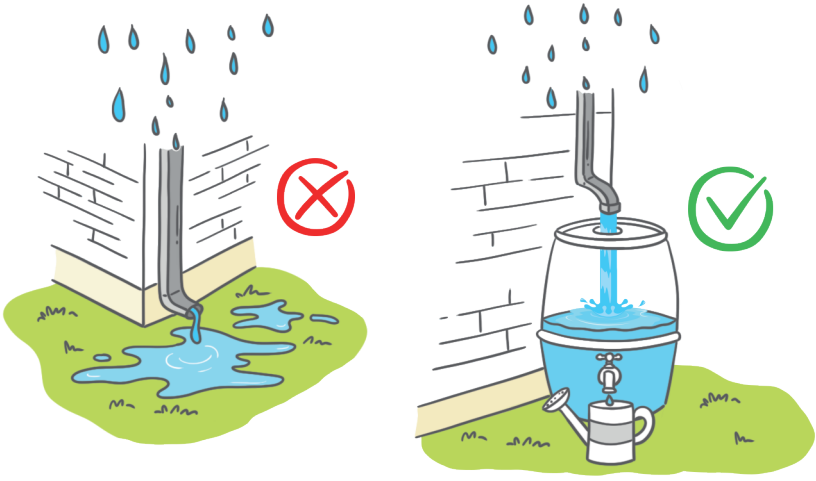
DİKKAT

Camiyle ilgili inşaat tedbirleri alınmadan önce tüm resmî izinlerin güncel olup olmadığı kontrol edilmelidir. Geçerli bir izin olmadan enerji tasarrufu görüşmeleri yapmak, hukuki sorunları da beraberinde getirebilir. İzin başvuruları genellikle gönüllüler tarafından yapıldığı için camilerde bazen süresi dolmuş veya reddedilmiş başvurular hakkında güncel bilgiler bulunmayabilir.

Ekolojik Düşünmek

Su Kullanımı

Camilerde genellikle çok su tüketilir. Şebekeden gelen arıtılmış içme suyu yerine yağmur suyu, yeşil alanların sulanması ve tuvalet sifonlarında kullanılması gibi belirli amaçlar için kullanılabilir.

- Camilerde suyu toplama ve yeniden kullanma sistemleri için uygun bir alana ihtiyaç vardır. Su depoları bina dışına kurulabilir. Sarnıçlar, ihtiyaca göre yer üstüne veya yer altına kurulabilir.
- Bu sistemlerin kurulumu, birçok ülkede devlet teşvikleri kapsamında gerçekleştirilebilir.
- Yüzeyler ne kadar az betonlaşır ve yapılaşırsa, o kadar çok yeraltı suyu birikebilir. Bu durum, arazi üzerinde daha fazla yeşil alan oluşturularak sağlanabilir.
- Cami içindeki ve çevresindeki otoparklar önemli bir unsurdur, hatta çoğu zaman yapının ruhsat şartlarından biridir. Bu otoparkların, yağmur suyunun toprağa sızabileceği ve yeşilliğin büyüyebileceği şekilde düzenlenmesi önemlidir. Birçok ülkede, özellikle de bazı Avrupa ülkelerinde, araziye düşen yağmur suyu için ücret alınmamaktadır. Camilere kurulan yağmur suyu toplama sistemleri, suyun bahçe için kullanılmasını sağlamakla kalmaz, aynı zamanda caminin ödemesi gereken ücretleri azaltarak cami bütçesine de katkıda bulunur.

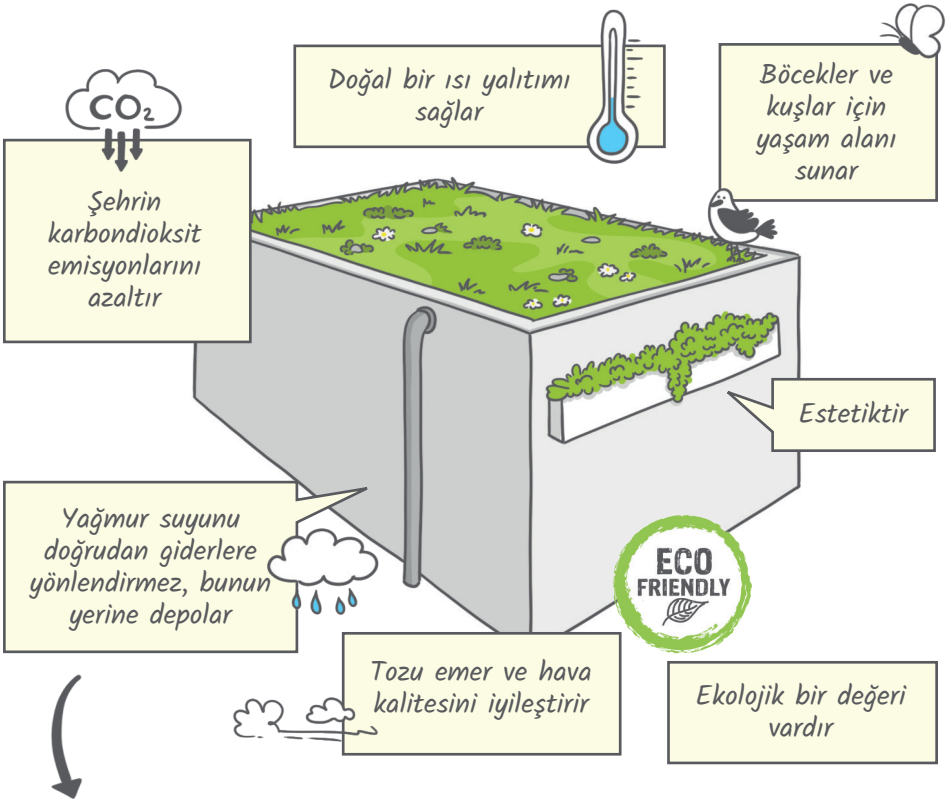
Yağmur suyu kullanımının bazı avantajları vardır:

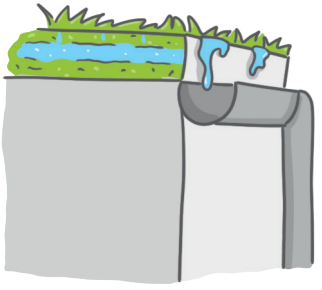
- Su tüketimi azaltılarak israf önlenir; bu da Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) sünnetine uygundur.
- Yağmur suyu, yeşil alanların sulanmasında kullanıldığında kanalizasyona karışıp boşa gitmek yerine doğal su döngüsünde korunur. Böylece yeni yer altı suları oluşabilir.
- Azalan su tüketimi ve bazı ülkelerde alınan atık su ücretleri sayesinde tasarruf edebilirsiniz.
- Teşvik programlarından faydalanabilirsiniz.

Yeşil Çatılar ve Cepheler

Çatıların ve cephelerin yeşillendirilmesi, hem caminin kendisi hem de çevresi için pek çok avantaj sunar:

Yağmur suları, yapılaşmış ve betonlaşmış yüzeylerdeki zararlı maddeleri çözer. Bu maddeler su kaynaklarına taşınır. Çatı ve cephe yeşillendirmesi sayesinde bu zararlı maddeler doğal yollarla filtrelenir.

Almanya, Fransa ya da Belçika gibi Avrupa ülkelerinde mülk sahipleri atık su vergisi ödemektedir. Yeşil alanlar ile çatı ve cephe yeşillendirmesi sayesinde bu maliyetler düşürülebilir.

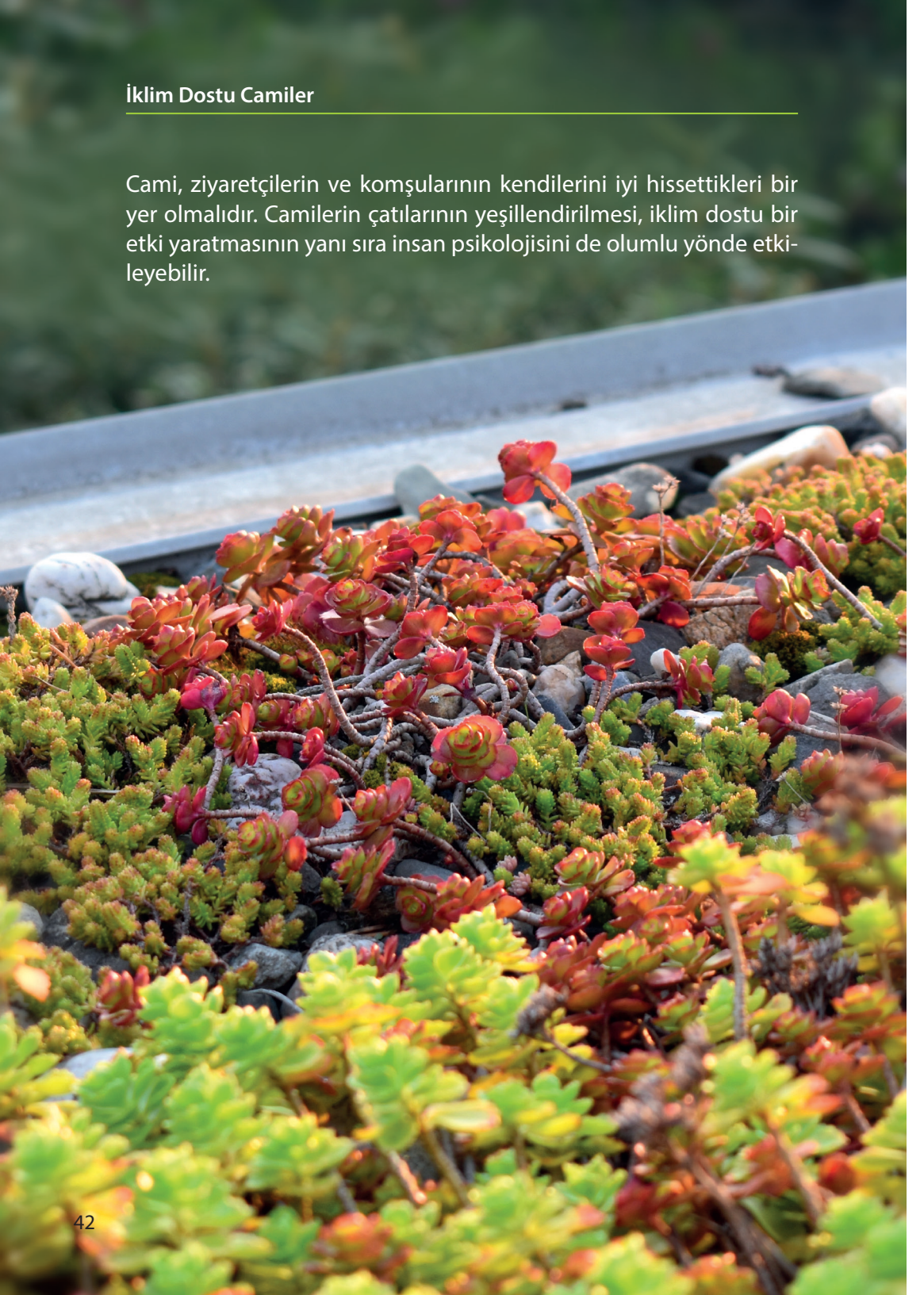
Cami çatısının yeşillendirilmesi, havadaki tozu ve zararlı maddeleri filtreleyerek cami çevresindeki hava kalitesini iyileştirir. Bu durum, cami ziyaretçilerinin ve mahalle sakinlerinin sağlığını olumlu yönde etkiler.

Yeşillendirme, cami binası için doğal bir yalıtım sağlar ve şehir ikliminı olumlu yönde etkiler.

Sağlıklı işleyen bir ekosistem için böcekler önemli bir rol oynar. Böcekler yiyecek ararken bitkileri tozlaştırır. Onları, Allah'ın görevlendirdiği küçük yardımcılar olarak görebilirsiniz. Bazen böcekler barınak veya yiyecek ararken caminin iç mekânlarına girebilir. Bunun olmaması için pencerelere sineklik takabilir ve bu canlıların rahatsız edilmeden yaşamalarını sağlayabilirsiniz. Yine de bir böcek yolunu şaşırıp camiye girerse, onu öldürmek yerine nazikçe yakalayıp tekrar dışarı bırakmak için çeşitli yöntemler vardır.

Cami, ziyaretçilerin ve komşularının kendilerini iyi hissettikleri bir yer olmalıdır. Camilerin çatılarının yeşillendirilmesi, iklim dostu bir etki yaratmasının yanı sıra insan psikolojisini de olumlu yönde etkileyebilir.

Perspektif'te, Schwabach'taki bir cami projesinin mahalle sakinlerinin beklentileri dikkate alınarak nasıl iklim dostu bir şekilde tasarlandığına dair ilginç bir makale bulabilirsiniz.

İnsanların ve diğer canlıların bitkilerden faydalanması bir sadakadır.

"Bir Müslüman bir ağaç dikerse, o ağaçtan yenen meyveler onun için muhakkak bir sadaka olur."
(Ahmed b. Hanbel, Müsned, 5/415)

Camilerdeki yeşil çatılar küçük ölçekli tarım için de kullanılabilir. Çatının buna uygun olup olmadığını belirlemek için bir uzmana danışılmalıdır.

Caminizde Sürdürülebilir Uygulamalar

Çöp Yığınlarını Önlemek İçin Atık Yönetimi

Atık, belirli durumlarda bir hammadde olarak değerlendirilebilir ve kullanılabilir. Ancak iyi bir atık yönetiminin ilk ve en önemli yönü, atığın önüne geçmektir.

Camilerde ileri dönüşüm uygulamasına bir örnek, Türk-Osmanlı tarihinde bulunabilir. Mimar Sinan, yağ lambalarından çıkan isi toplayarak yazı yazmak için mürekkep olarak kullanılmasını sağlayan bir sistem tasarlamıştır. Günümüz bağlamında düşünüldüğünde, atıkları geri veya ileri dönüştürmek için yöntemler bulmak bizim görevimizdir.

Camide geri dönüşüm programlarını teşvik edin ve geri dönüştürülebilir malzemeler kullanın!

Çöp Kutularının Konumlandırılması

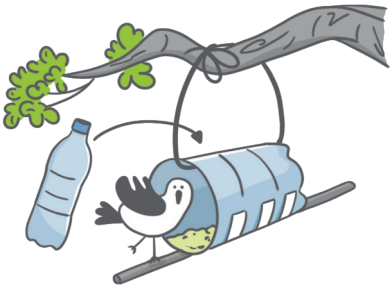
Çöp kutularını komşuları rahatsız etmeyecek şekilde konumlandırın ve hijyenik olmayan durumların veya istenmeyen kokuların oluşmasını önleyin.

Kompostlaştırma/Biyogaz Üretimi

Organik atıklar komposta dönüştürülebilir veya biyogaz üretimi için hammadde olarak kullanılılabilir. Caminizde farklı atık konteynerlerini etiketleyin ve doğru konumlandırın.

İleri Dönüşüm

- Bazı atıkları, ileri dönüşüm yoluyla cami cemaati için de faydalı eşyalara dönüştürebilirsiniz. Örneğin, plastik şişelerden kuşlar için yemlikler, eski çaydanlıklardan saksılar veya karton rulolardan hediye paketleri gibi...
- Yeniden kullanılabilir tabak ve çatal-bıçak takımı kullanın (bkz. **Camide Gastronomi Yönetimi**).
- Camideki kahve makinesinde plastik bardak sunulmamalıdır. Alternatif olarak, çevreye daha az zararlı olduğu kabul edilen karton bardaklar kullanılabilir. En iyisi, cam/porselen bardakların bulunması veya camiye gelen kişilerin yanlarında getirdiği termoslara kahve alma imkânının olmasıdır.

- Camide cam, biyolojik atıklar, kâğıt, plastik ile piller ve aküler için ayrı atık alanları oluşturun.

Camide Gastronomi Yönetimi

Pek çok camide hayır kermesleri veya etkinlikler için yemek hazırlanır. Bunu iklim ve tabiat dostu bir şekilde yapmak için aşağıdaki hususlara dikkat edilmelidir:

- Su tasarruflu bulaşık makineleri, elde yıkamaya kıyasla çevre dostu bir alternatiftir. Bu nedenle tasarruflu bir bulaşık makinesi edinmek oldukça önemlidir. Bu tür cihazların satın alma maliyeti daha yüksek olsa da örneğin bölgedeki camiler için birden fazla makinenin ortaklaşa alınması gibi toplu alımlarla bu maliyetler azaltılabilir.

Caminizde hiç herhangi bir programdan sonra bulaşıklarla kimin ilgileneceği sorusuyla karşılaştınız mı? Asılan listelerle tüm ay için bir plan oluşturabilir ve bulaşık yıkamaya yardım edenleri, masraflarını karşılayacak cüzi bir ödeme yaparak motive edebilirsiniz.

- Büyük etkinliklerde misafirleri, daha sonra daha kolay yıkanabilmesi için çatal-bıçak takımlarını ve tabaklarını sabunlu suya koymaları konusunda teşvik edin.
- Birden fazla tabak yerine çok kullanımlık tabldot tepsileri kullanın.
- Cemaat üyelerini kendi çatal-kaşıklarını ve tabaklarını getirmeye teşvik edin.

Gıda İsrafı

- Gereğinden fazla alışveriş yapmaktan veya yemek hazırlamaktan kaçının. Camideki programlara katılacak ziyaretçi sayısını önceden iyi tahmin edin.
- Artan yemekler cemaat üyelerine, komşulara ve şehirdeki ihtiyaç sahiplerine ikram edilebilir. Böylece ek bir hayır daha yapmış olursunuz. Bu esnada tek kullanımlık ambalajlar kullanmamaya dikkat edin.

- Camideki hayır kermesleri için yerel ve mevsimlik gıda ürünleri satın alın. Uzun nakliye mesafeleri ve gıdaların mevsimi dışında üretilmesi, çok yüksek emisyonlara yol açar. Ayrıca, pestisit ve mineral gübre kullanımı çevreyi ve insan sağlığını olumsuz etkiler. Camilerdeki hayırlı çalışmalarını, olumsuz çevresel ve sosyal etkilerle gölgelemeyin.
- Değerlendirilemeyen yemek artıklarını biyoatık kutusuna veya varsa komposta atın. Böylece bu atıklar biyogaz üretimi için geri dönüştürülebilir veya caminin bahçesinde ya da yeşil alanında kullanılabilir.

"Çardaklı ve çardaksız (üzüm) bahçeleri, ürünleri çeşit çeşit hurmaları, ekinleri, birbirine benzer ve benzemez biçimde zeytin ve narları yaratan O'dur. Herbiri meyve verdiği zaman meyvesinden yiyin. Devşirilip toplandığı gün de hakkını (zekât ve sadakasını) verin, fakat israf etmeyin; çünkü Allah israf edenleri sevmez."

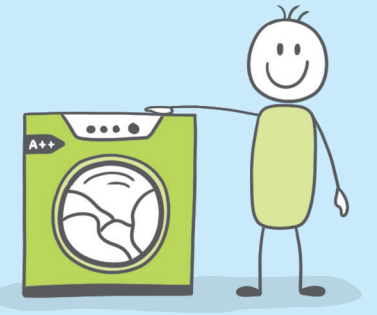
(En'âm suresi, 6:141)

Kâğıt havlulardan yıkanabilir havlulara geçiş

- Cemaati, camiye gelirken yanlarında küçük havlular taşımaya teşvik edin.

  ➡ **İşe kendinizle başlayın!**

- Camide bez havlu dispenserleri iyi ve hijyenik bir alternatiftir. Bu sayede büyük miktarda atık önlenebilir.
- Camiye çamaşır makinesi ve kurutma makinesi kurarken enerji verimlilik sınıfına dikkat edin.
- Çeşitli nedenlerle kâğıt havlulara alternatif bulunamıyorsa, geri dönüştürülmüş kâğıt sağlamalı ve bunları uygun şekilde atmalısınız.

Plastik Şişelerden Kaçınma

- Birçok cami, iade gerektirmediği için depozitosuz su şişeleri satın alıyor. Büyük miktarlarda depozitolu şişenin iadesi ek iş yükü oluşturabilir. Ancak depozitosuz su şişeleri çok büyük miktarda atığa yol açmaktadır.
- Camilerde içme suyu, gerekirse filtre sistemleri kullanılarak musluktan sağlanabilir. Cemaat üyelerinin kendi su şişelerini doldurabilecekleri alanlar oluşturabilirsiniz.
- Siz de caminizde plastik şişe dağlarının oluşmasını önleyebilirsiniz. Sadece mutfağa gidin ve sürahileri musluk suyuyla doldurun. Caminizdeki büyük etkinlikler öncesinde ziyaretçilerinize, kendi su şişelerini doldurmak üzere yanlarında getirebilecekleri bilgisini verebilirsiniz. Böylece camide düzenlenen bir hayır çarşısından sonra yüzlerce depozitolu şişeyi iade etmek zorunda kalmayarak hem zamandan hem de paradan tasarruf edersiniz.
- Kendi su şişenizi camiye getirmeyi bir akım hâline getirebilirsiniz. Hatta belki cemaat için tamamen özgün bir tasarım bile oluşturabilirsiniz.

İklim Koruması

Karbon ayak izinin azaltılması

Karbon ayak izi, insan faaliyetlerinin iklim üzerindeki etkisini, salınan karbondioksit veya benzeri sera gazlarının miktarı üzerinden tanımlar. Bu, bireyler, kurumlar, şirketler veya ürünler için geçerli olabilir. Bir camide özellikle elektrik tüketimi, ziyaretçilerin ulaşımı, gıda tüketimi ve yönetimi ile malzeme tedariki büyük önem taşır.

Caminizde emisyonların nerede azaltılabileceğini analiz edin ve hedefe yönelik önlemler alın. Bu süreçte, caminizin karbon ayak izini mümkün olduğunca düşük tutmaya özen gösterin. İnternette, bu değerlendirmeyi yaparken size yardımcı olabilecek çeşitli **karbon ayak izi hesaplayıcıları** bulabilirsiniz.

Cami etkinlikleri için hediye alırken geri dönüşüm ve ileri dönüşüm imkânlarına ve tüketimi azaltma ya da önleme olasılığına dikkat edin. Genellikle çiçek buketleri hediye edilir, ancak bunların yetiştirilmesi ne yazık ki iklime zararlıdır. Alternatif olarak, örneğin uzun ömürlü ve yerel saksı bitkileri tercih edilebilir.

Ulaşımda Düşük Emisyonlar

Trafiğe takılıp yarım saat park yeri aramakla vakit kaybettiğiniz için namaza veya camideki bir programa her seferinde geç kalmaktan siz de bıkmadınız mı? Belki de yürümek veya bisiklete binmek sizin için iyi bir alternatiftir. Bu sayede karbon ayak izinizi azaltır, sağlığınızı güçlendirir ve attığınız her adım için sevap kazanırsınız. Ayrıca bu yolla farkındalığınızı da artırabilirsiniz. Sadece bir deneyin!

"Kim evinde abdestini güzelce alır ve sonra Allah'ın farzlarından birini yerine getirmek için Allah'ın evlerinden birine giderse attığı iki adımdan biriyle bir hatasını siler, diğeriyle de bir derece yükseltilir."

(Müslim, Mesâcid, 282)

- Yeterli ve güvenli bisiklet park yerleri sağlayarak cami cemaatini bisiklet kullanmaya teşvik edebilirsiniz. Bu sayede emisyonlar azaltılır. (**Düşünelim:** 2 km'lik bir mesafeden gelen 100 cemaat üyesi, arabalarını sadece bir kez kullanmayarak 0,1 ton CO2 tasarruf etmiş olur.)
- Büyük şehirlerdeki camilerin çoğu, iyi bir toplu taşıma bağlantısına sahiptir. Toplu taşıma aboneliği sayesinde hem paradan hem de CO2'den önemli ölçüde tasarruf edilebilir.
- Günümüzde e-bisikletlerden e-arabaya kadar çeşitli ulaşım imkânları oldukça yaygındır. Bunlar, geleneksel araçlara göre daha az emisyona neden olur. Caminin yakınlarında e-bisiklet veya e-scooter kiralama istasyonları olup olmadığını araştırın. Belki de camiye e-bisiklet veya e-scooter ile gidebilirsiniz.
- Cami yakınlarında bu tür imkânlar yoksa, caminin otoparkına e-scooter/e-bisiklet istasyonları kurulmasını sağlayabilirsiniz. Bunun için belediye veya ilgili şirketlerle iş birlikleri yapılabilir. Bu konuyu görüşmek için cami yönetimiyle bir toplantı ayarlayın.
- Elektrikli arabalar, geleneksel arabalara göre daha az emisyona neden olur. İdeal olan, caminin otoparkında elektrikli araçlar için şarj istasyonlarının bulunmasıdır.
- Caminin dersliklerinde iklim bilincine sahip ulaşım konusunu işleyebilirsiniz. Öğrencilerin camiye nasıl geldiklerini (yürüyerek, bisikletle, otobüsle, arabayla) işaretleyebilecekleri takip çizelgeleri hazırlanıp asılabilir. Yıl sonunda, sürdürülebilir ulaşım araçlarını en sık kullanan öğrenciler ödüllendirilebilir. Bu sayede sadece öğrenciler değil, aynı zamanda ebeveynleri de bilinçlendirilmiş olur.

İpucu: IGMG her yıl "Emisyonsuz Hafta" aksiyonu düzenliyor. Siz de caminizle bu aksiyona katılabilirsiniz.

- Dikkat çekici görseller, cami ziyaretçilerinin ilgisini çekmek için özellikle faydalıdır. Cemaati sürdürülebilir ulaşım araçları kullanmaya teşvik eden hadisler içeren posterler tasarlayabilirsiniz.

Birçok camide özellikle çocuklar ve gençler bir araya gelir. Cuma gibi yoğun günlerde, trafik yoğunluğunu azaltmak ve böylece çocukların ve yaşlıların camiye güvenli bir şekilde ulaşmasını sağlamak için toplu taşıma başvurusunda bulunmak iyi bir fikir olabilir. Toplu taşımadan sorumlu kurumla bir görüşme ayarlanabilir ve cami yakınına bir otobüs durağı talep edilebilir. Bu sayede bir yandan daha fazla cami cemaati bu imkândan faydalanabilir, diğer yandan da park yeri sorunu azaltılmış olur.

Ayrıca, camilerin bulunduğu cadde ve sokaklarda 30 km/s hız sınırı getirilmesi için belediyeler nezdinde girişimlerde bulunabilir. Böylece hem trafik güvenliğini artırabilir hem de cami önündeki emisyonları ve hava kirliliğini azaltabilirsiniz. Çok sayıda çocuğun bulunduğu cadde ve sokaklarda 30 km/s üzerindeki hızlar tehlikeli olabilir.

Belediyenizle yapacağınız görüşmede, böyle bir talebe her zaman anında olumlu yanıt verilemeyebileceğini göz önünde bulundurmanız önemlidir. Ayrıca, kentsel bağlamda yapılacak değerlendirmede çeşitli hususların dikkate alınması gerekir. Bu görüşmeyi camiyi düzenli olarak kaç kişinin ziyaret ettiğini ve toplu taşıma kullanımının emisyonlarda ne kadar tasarruf potansiyeli oluşturduğunu açıklamak için bir fırsat olarak kullanın. Sonuçta bu çabaya değecektir.

Çevreyi Düşünmek

İçme suyu

Küresel su krizi büyüyor. Dünya genelinde çok az insanın temiz içme suyuna erişimi var. Birçok insan temiz içme suyuna ulaşmak için uzun mesafeler kat etmek zorunda kalıyor. Bu nedenle, yerel ve temiz musluk suyu büyük bir nimettir ve kıymeti bilinmelidir.

"De ki: Suyunuz çekiliverse, söyleyin bakalım, size kim bir akar su getirebilir?"
(Mülk suresi, 67:30)

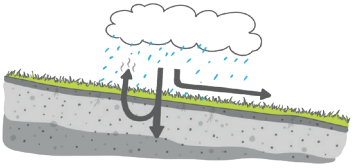
Şebeke suyunun iyi olduğu şehirlerde, camideki filtre sistemlerinden vazgeçilebilir ve su doğrudan musluktan içilebilir. Caminizdeki şebeke suyunun içilebilir olup olmadığını belediye ile görüşebilirsiniz. Emin değilseniz suyu test ettirebilirsiniz. Cemaat üyeleri için ilgili bilgilendirme levhalarını asın.

Musluk suyundan genellikle gereksiz şekilde şüphe edilir. Hâlbuki musluk suyu birçok ülkede, şişelenmiş sulardan çok daha sıkı denetlenmektedir. Ayrıca şişelenmiş su, menşe bölgelerinde genellikle sosyal, ekonomik ve ekolojik sorunlara neden olmaktadır.

Su gaspı konusunu araştırın ve cemaat üyelerini bu konuda bilgilendirin.

Camideki Yeşil Alanlar

Çayır veya ağaç gibi yeşil alanlara özen gösterilmelidir. Buralar çeşitli hayvanlar ve böcekler için bir yaşam alanıdır. Bu alanlar Allah'ın okunmayı bekleyen ayetlerini barındırır. Bir cami yeşil alanlarıyla insanları tefekküre davet edebilir. Ayrıca bitkiler çevreye olumlu etki eden özelliklerle donatılmıştır. Yeşil alanlar buharlaşma yoluyla çevresindeki havayı soğutur ve temizler. Yağmur suyu toprağa sızarak yeni yeraltı sularının oluşumuna katkıda bulunabilir.

Caminize **meyve ağaçları** dikebilirsiniz. Örneğin asmalar cami cemaatinin yanı sıra kuşlar ve diğer canlılar için de gölge sağlar. Caminizin bulunduğu yerin iklim koşullarına göre dikebileceğiniz alternatiflerden bazıları elma, armut, kiraz ve erik ağaçlarıdır.

"Kıyametin kopacağını bilsen dahi, elindeki fidanı yine de toprağa dik."
(Müsned, 12981)

- Caminiz bunun için uygunsa **organik tarım alanları** oluşturabilirsiniz. En küçük alanlarda bile bahçeler düzenleyebilirsiniz. Bu cami bahçeleri, yaşadığınız şehirde biyolojik çeşitliliğin desteklenmesine katkıda bulunabilir. Ayrıca bu alanlar, her yaştan ziyaretçi için bir öğrenme imkânı da sunarlar.

- Bir cami bahçesine ne dersiniz? "Eğitim ve Bilinçlendirme" bölümünde bu konuyla ilgili bilmeniz gerekenleri sizin için özetledik.

- Her caminin, içinde çeşitli (meyve) ağaçları, kuşlar ve diğer canlılar için yuvalama alanları, şifalı otlar ve sebzeler için ekim alanları, küçük seralar gibi öğeleri barındıran bir bahçesi olmalıdır. Araştırmalara göre, birçok ülkede ortalama sıcaklığın 1,9 ila 2,3 santigrat derece artması bekleniyor. Zeminin büyük ölçüde betonla kaplandığı şehirlerde, küresel ısınmanın artmasıyla daha da güçlenen "ısı adaları" oluşur. Bunu önlemek için yeşil alanların genişletilmesi etkili bir çözümdür. Buharlaşma oranı yüksek bitkilerin bulunduğu cami bahçeleri, iklim değişikliğinin etkilerine uyum sağlamak için iyi bir seçenek olabilir. Her camide, insanların ve hayvanların serinleyebileceği **yeşil alanlar ve çardaklar** bulunmalıdır. Cami bahçenizi, su ihtiyacı az olan bitkilerle düzenleyebilirsiniz.

Camide Biyolojik Çeşitliliğin Teşviki

Kur'ân-ı Kerîm'de tarif edildiği gibi, yeryüzünde yürüyen hayvanlar ve iki kanadıyla gökyüzünde uçan kuşlar da bizim gibi topluluklardır (En'âm suresi, 6:38). Caminizde biyolojik çeşitlilik bilinci oluşturun.

- Böcekler, biyolojik çeşitlilik için çok değerlidir. Ne yazık ki, soylarının devamı çeşitli nedenlerden dolayı tehdit altındadır. Caminin uygun yerlerine, örneğin cami bahçesine veya yeşil çatısına **böcek otelleri** yerleştirerek bu değerli canlıları koruyabilirsiniz.

- Caminin dış cephesine **kuş evleri veya kuş yuvalıkları** asabilirsiniz. Bu, kuşların yuva yapmasını ve yavrularını büyütmesini gözlemlemek ve bu mucize üzerine düşünmek için harika bir fırsattır.

- Caminin çatısından bal topladığınızı hayal edin. Bu mümkündür! Şehrinizdeki bir arıcılık kursuna katılın ve caminiz için bir **arı kovanı** kurup kuramayacağınızı ve bunu nasıl yapabileceğinizi görüşün.

- Caminiz Rastatt, Amberieu veya Salzburg'da olabilir. Caminizin etrafında hangi hayvan türleri bulunuyor? Hangi kuşlar, başka hangi canlı türleri ve hangi ekosistemler var? Yakın çevrede nesli tükenme tehlikesiyle karşı karşıya olan hangi hayvan türleri yaşıyor? Bir araştırma yapabilir ve caminizde bu konuda bir farkındalık oluşturabilirsiniz. Birçok çevre kuruluşu, **kuş gözlemi gezileri** düzenlemektedir. Her yaştan cami ziyaretçisiyle birlikte siz de bu gezilere katılabilirsiniz.

Eğitim ve Bilinçlendirme

Cemaat Katılımı ve Eğitim

İmamlık ya da hatibelik yapıyorsanız çevre koruma konusunu cemaatle, çay ocağında ve namazlardan sonraki bireysel sohbetlerde gündeme getirebilirsiniz. Bu konuyla yakından ilgilenin ve yaşantınızla örnek olmaya çalışın. Örneğin, ilham kaynağı olarak **"Green Khutba"** web sitesinden yararlanabilirsiniz. Bu konuda da Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) hayatına başvurulabilir.

Bir cemaat üyesi, gönüllü veya cami ziyaretçisi olarak siz de cami yönetimiyle birlikte birçok şeyi harekete geçirebilirsiniz.

- Caminizin uygun yerlerine çevre bilinci mesajları içeren **afişler ve duyurular** asın. Bunlar, iklim krizi gerçeklerini, eylem seçeneklerini ve konuyla ilgili Kur'an ayetleri ile hadisleri içerebilir.
- İyi planlanmış etkinlikler daha kalıcı iz bırakır. İslami perspektiften çevre koruma ve sürdürülebilir yaşam tarzları hakkında **atölye çalışmaları, seminerler ve konuşmalar** düzenleyin.
- Çocuklarda ve gençlerde iklim bilincini geliştirin.

Camiler, çocuklar ve gençler için öğrenme ortamıdır. Caminin eğitim alanlarında ekranlar varsa, bu ekranlarda Allah'ın yarattığı mizana saygıyı ve yaratılışa karşı duyarlılığı teşvik eden **reklam spotları** gösterebilirsiniz.

Birçok camide hafta sonları çocuklara ve gençlere yönelik İslam dersleri yapılır. Öğretmenler, öğrencilerde iklim bilinci oluşturmak amacıyla eğitimlere katılmaya teşvik edilebilir.

Birçok cami, sınıflarda çocuklarla **atık ayrıştırma** pratiği yapar ve bu amaçla oyunlaştırılmış etkinlikler düzenler. Örneğin, birlikte çöp kutuları tasarlar ve atıkları renklerine göre ayırırlar.

Cemaat Bahçeleri

Cemaat üyeleri genellikle farklı yetkinliklere sahiptir. İmece usulü bir tarım alanı kurmaya veya mevcut bir tarım girişimine katılmaya ne dersiniz? Burada **yerel ve sürdürülebilir gıdalar** yetiştirilebilir. Üretim zinciri bu sayede şeffaflaşır ve helal-tayyib prensibine uygun beslenme güvence altına alınabilir.

Bölgenizdeki imkânları araştırın ve bunları cemaate tanıtın.

- Bu tür işletmelere geziler düzenleyebilirsiniz. Özellikle çocuklar için tasarlanmış eğitim programları, onların doğaya ve tarıma olan ilgisini uyandırmak için faydalıdır. İnternette, İslami referanslarla sorumluluk ve çevre konulu eğitim materyalleri bulabilirsiniz.

- Caminin yeşil alanına bir ağaç dikebilirsiniz. İslam dünyasında "hayrat" geleneği yaygındır. Hayrat, insanların, hayvanların, doğanın ve gelecek nesillerin sürekli olarak faydalandığı bir tür iyilik anlamına gelir. Bu, bir çeşme veya dikilmiş bir ağaç olabilir. Bir hayrat, başka bir kişi adına da yapılabilir. Özellikle camide yıllarca hizmet etmiş yaşlı insanlar için bir **anı ağacı** dikebilirsiniz.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) bir hadisinde şöyle buyrulur:

"Bir Müslüman bir ağaç diker de ondan insan, hayvan veya kuş yerse, bu yenen şey kıyamet gününe kadar o Müslüman için sadaka olur."
(Müslim, Müsâkât, 9, 12)

- Camide ufak tarım girişimleri için uygun bir yer yoksa belediye ile konuşup birlikte çevrede uygun bir yer bulabilirsiniz. Bu etkinliği her yıl gönüllülerle birlikte tekrarlayabilir ve diğer camilere örnek olabilirsiniz.

Ağ kurma

- Cemaati sürece dâhil etmek ve teşvik etmek için caminizi mizana saygılı hâle getirebilme konusunda düzenli olarak iletişim kurun. Şehirdeki ve sivil toplumdaki aktörlerle iş birliği yapın.

- Projeler tamamlandıktan sonra basına ve yaşadığınız mahallenin önde gelenlerine davetiyeler göndererek yaptığınız iyi çalışmaları paylaşın.

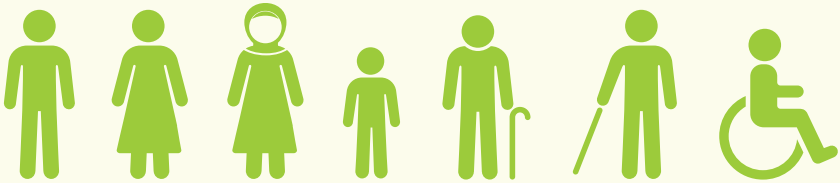
İklim koruma çabaları yalnızca camiler veya yerel aktörler tarafından tek başına yürütülemez. Bu noktada **ittifaklar kurmak ve birlikte hareket etmek** çok önemlidir. Zira büyük iklim krizi karşısında bireysel olarak hareket etmek yeterli değildir; bir topluluk olarak birlikte hareket etmeliyiz. Bu nedenle iyi bir iletişim çalışması son derece önemlidir. Etkili basın ve halkla ilişkiler çalışmaları sayesinde yeni insanlar ve organizasyonlarla tanışabilirsiniz.

- Camiler genellikle yerel çevre kuruluşlarının çalışmaları hakkında bilgi sahibi değildir. Yerel makamların yanı sıra hayvanları koruma ve çevre kuruluşlarıyla da iletişime geçebilir, ilgili sorumluları caminize davet edebilir ve ortak projeler başlatabilirsiniz.

- Eğer caminizin yakınında veya yaşadığınız şehirde, o bölgeyi doğrudan etkileyen bir iklim felaketi (örneğin çevreyi kirleten bir fabrika, beton projeleri veya biyoçeşitliliği tehlikeye atan bir girişim) meydana gelirse, ittifaklar kurabilir veya mevcut bir ittifaka katılabilirsiniz. Bu ortak platformlar çok etkilidir, çünkü yerel düzeyde, amacı yaratılışa saygı duymak olan bir dayanışma oluştururlar. Siz de cami cemaatinizin, komşularınızın ve şehrindeki canlıların sağlığı ve geleceği için bir şeyler yapabilirsiniz.

Camide yürüttüğünüz iklimle ilgili tüm projelere çocukları, yaşlıları, engellileri ve özel ihtiyaç sahibi insanları dâhil etmeyi **unutmayın**. Bu projelerde sadece "ortalama cami cemaati" olarak görülenleri dikkate almakla yetinmeyin, aynı zamanda kapsayıcı bir alan da oluşturun. Her yaştan, her sosyoekonomik gruptan ve her yaşam durumundan insanın doğa gezilerinize katılabildiğinden emin olun. Cami cemaatinizden bazı üyelerin bu programlara katılamadığını fark ederseniz, onların ihtiyaçlarına göre uyarlanmış özel programlar düzenleyin. Unutulmamalıdır ki "**iklim adaleti"** perspektifi sadece iklimin korunmasını değil, aynı zamanda yeryüzündeki tüm canlılara saygıyla yaklaşan demokratik ve katılımcı bir yaklaşımı gerektirir.

Caminizdeki Olası Çevre Projeleri

Çöp Toplama Kampanyaları

Cemaatinizdeki çocuk ve yetişkinlerle birlikte cami çevresinde bir **çöp toplama etkinliği** düzenleyin. Buradaki motivasyon, temizliğin imanın bir parçası olduğu ve yoldaki engelleri kaldırmanın bir sadaka olduğu konusunda bilinçlendirmektir. Çöp toplama maşaları ödünç almak üzere temizlik işlerinden sorumlu birimlerle iletişime geçebilirsiniz.

Nehir Temizleme Kampanyaları

Ne yazık ki sularımıza hâlâ çok fazla plastik parça karışıyor ve orada yaşayan hayvanları tehlikeye atıyor. Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyuruyor:

"İnsanların bizzat kendi işledikleri yüzünden karada ve denizde düzen bozuldu, ki Allah yaptıklarının bir kısmını onlara tattırsın; belki de (tuttukları kötü yoldan) dönerler."

(Rûm suresi, 30:41).

Cami cemaatinizle birlikte en yakın nehrin kıyısındaki çöpleri toplayabilirsiniz. Yakınlarda bir tekne kiralama imkânı varsa, su yüzeyindeki çöpleri temizlemek için bir tekne bile kullanabilirsiniz. Bunun için de yerel belediyenin temizlik hizmetlerinden gerekli malzemeleri ödünç alabilirsiniz.

Camide Depozito Kampanyaları

Depozitolu şişeler camilere yapılacak bağış için oldukça uygundur. Depozitolu plastik şişeler çoğu zaman çöpe atılır. Bu bir israf türüdür. Oysa Allah israf edenleri sevmez (A'râf suresi, 7:31). Caminize alabileceğiniz **depozitolu şişe bağışları** hem caminin giderleri için kullanılabilir hem de çevre bu şekilde korunmuş olur.

Temizlik Malzemeleri Yapım Atölyeleri

Kimyasal temizlik malzemeleri ne yazık ki su kaynaklarında büyük hasara yol açar ve çoğu zaman sağlığa da zararlıdır. Birkaç doğal ev malzemesiyle kolayca temizlik ürünleri hazırlanabilir. Caminizde **doğal temizlik malzemesi** hazırlamak için atölye çalışmaları düzenleyebilir ve temizlik personelinden hazırlanan bu ürünlerin camide kullanılmasını isteyebilirsiniz. Böylece hem kendi sağlığınız için bir adım atmış, hem çevreyi korumuş hem de tasarruf etmiş olursunuz. Cemaati kimyasal temizlik malzemelerinin sonuçları hakkında bilgilendirebilirsiniz.

Takas Etkinlikleri

Caminizde düzenli olarak takas etkinlikleri düzenleyin. Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) eşyalarını hediye ettiğini ve hediye kabul ettiğini hatırlayın. Bu sayede yeni üretilmiş ürünlerin tüketimi azaltılmış olur. Cemaati, tekstil endüstrisinin olumsuz sosyal, ekonomik ve ekolojik etkileri hakkında bilgilendirin. Ayrıca, caminizi ziyaret eden kişilerin eşya bırakıp alabilecekleri **kalıcı bir takas noktası** oluşturabilirsiniz. Bu, örneğin caminin avlusunda kitaplar için bir dolap veya eski bir telefon kulübesine konulan ikinci el eşyalar olabilir. Alternatif olarak cemaat için çevrimiçi bir takas platformu kurabilirsiniz.

Geziler

Yeşillendirilmiş cami avlusu, bitişiğindeki park veya en yakın orman, tefekkür için ideal mekânlardır. Bir ayette şöyle buyrulur:

> "Yedi gök, yer ve bunlarda bulunan herkes O'nu tesbih eder. O'nu övgü ile tesbih etmeyen hiçbir şey yoktur. Ne var ki siz, onların tesbihini anlamazsınız. O, halîmdir, bağışlayıcıdır."
> (İsrâ suresi 17:44)

Bilinen bir menkıbeye göre, Aziz Mahmud Hüdayi ve arkadaşları Bursa'da kırlara çıkmış, dönüşlerinde ise bütün dervişler hocaları Üftade'ye sunmak için birer demet çiçek toplamışlardı. Aziz Mahmud Hüdayi ise şeyhinin huzuruna sapı kırık, solgun ve pörsümüş bir çiçekle çıkmıştı. Üftade, arkadaşları demet demet çiçek getirirken kendisinin neden sadece solgun bir çiçek getirdiğini sorunca Aziz Mahmud Hüdayi şöyle cevap verdi: "Üstadımıza ne takdim etsek azdır, lakin koparmak için hangi çiçeğe elimi uzattıysam onun Allah'ı zikrettiğini duyup elimi geri çektim. Ancak sapı kırılmış olan bu çiçeğin zikrinde geri kaldığını gördüm."

Bu menkıbe, yaratılışa karşı gösterilmesi gereken özenli tavrı gözler önüne sermektedir. Bu bakış açısı ve hassasiyet geliştirilebilir ve pekiştirilebilir.

Maalesef insanoğlu, doğayı ve hayvanları yaşam alanlarından uzaklaştırarak bu alanlara kendisi el koymuştur. Bölgenizdeki doğa koruma alanları hakkında bilgi edinerek orada yaşayan hayvanları ve bitkileri tanımak ve gözlemlemek için geziler düzenleyebilirsiniz.

Böcek Oteli Yapımı

Cami cemaatiyle veya çocuklarla birlikte böcek otelleri yaparak ve bunları caminizde uygun yerlere yerleştirerek biyolojik çeşitlilik konusunda farkındalığı artırabilirsiniz. Bununla ilgili talimatları internette bulabilirsiniz. Ayrıca bir çevre derneğiyle de iletişime geçebilirsiniz.

Eğitim Projeleri

Çocuklara bizzat aktif olma imkânı vermek, öğrenme süreçleri için onlara bilgiyi dolaylı yoldan aktarmaktan daha etkilidir.

Yoğurt ve Maya Yapımı Atölyeleri

Caminizde ekolojik ürünler kullanarak kendi yoğurt ve mayanızı yapabileceğiniz atölyeler düzenleyin. Cemaatte bu konuda size iyi destek olabilecek tecrübeli insanlar mutlaka vardır.

Tarım Atölyeleri

Şehirde bahçecilik yapmak için pek çok imkân bulunmaktadır. Bir atölye düzenleyerek cemaatle birlikte, örneğin cami avlusunda bir hobi bahçesi oluşturabilirsiniz. Belki cami çatısı bir çatı bahçesi için uygun olabilir. Hatta pencere pervazında bile otlar veya domates yetiştirilebilir. Sadece deneyin! Bu konuda da cemaatinizde bahçe işlerinden anlayan kişiler mutlaka vardır.

Ağaç Dikme Etkinlikleri

Caminizin üyeleriyle düzenli olarak ağaç dikme etkinlikleri planlayın. Bu süreçte uygun yerler seçmeye özen gösterin ve gerekli izinleri almayı unutmayın. İklime ve bölgeye uyumlu ağaç türlerini tercih edin. Ayrıca dikilen bitkilerin uzun vadede bakım gerektireceğini de unutmayın.

İlk Adım Şimdi ve Burada Başlıyor

Allah'ın yaratılışa verdiği değeri fark edin. Allah, bizi göklerin, yerin ve canlıların yaratılışı üzerine düşünmeye boşuna davet etmiyor. Zira bütün bu varoluşun bir anlamı var ve bu âyetler bizleri Allah'a yaklaştırır. Allah, yeryüzündeki halifeleri olarak biz insanlardan, bize emanet olarak verilen bu mizânı ve kâinatı korumamızı bekler.

هُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَائِفَ فِي الْأَرْضِ

"O, sizi yeryüzünün halifeleri yapandır [...]"
(En'âm suresi, 6:165)

Tabiatın ve iklimin korunması azim gerektirir. Görev çok büyük olsa da, iyi bir plan ve kararlı eylemlerle bu görevin üstesinden gelebiliriz. Her küçük adım önemli ve birlikte büyük başarılara imza atabiliriz. Sakın pes etmeyin, devam edin ve başkalarını da aktif olmaya motive edin!

إِنَّا عَرَضْنَا الْأَمَانَةَ عَلَى السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَالْجِبَالِ فَأَبَيْنَ أَنْ يَحْمِلْنَهَا وَأَشْفَقْنَ مِنْهَا وَحَمَلَهَا الْإِنْسَانُ ۖ إِنَّهُ كَانَ ظَلُومًا جَهُولًا

"Biz emaneti, göklere, yere ve dağlara teklif ettik de onlar bunu yüklenmekten çekindiler, (sorumluluğundan) korktular. Onu insan yüklendi. Doğrusu o çok zalim, çok cahildir."
(Ahzâb suresi, 33:72)

Camiler Allah'ın evleridir. Faaliyetleri bulundukları bölgeye göre farklılık gösterse de hepsinin ortak noktası İslam'ı temsil etmeleri ve Müslümanların orada hem bireysel hem de topluluk olarak Allah'ın rızasını kazanmak için ibadetlerini yerine getirip sâlih ameller işlemeleridir.

Özellikle çoğunluğu gayrimüslim olan ülkelerde, Müslüman cemaati ilgilendiren pek çok etkinlik camide gerçekleşir. Bu nedenle caminin örnek teşkil etme işlevi daha da önem kazanır. Dolayısıyla çevrenin korunması ve yaratılışa saygı, cami yaşamının ayrılmaz bir

parçası olmalıdır. Belki kendi caminizdeki koşulların ideal olmadığını düşünebilirsiniz. İklim dostu bir cami olmak kuşkusuz bütüncül bir çaba gerektirir. Ancak unutmayın ki atılan her küçük adım değerlidir.

Allah Teâlâ bizlere Kur'ân-ı Kerîm'de şöyle buyuruyor:

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَاجِدَ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَأَقَامَ الصَّلَاةَ وَآتَى الزَّكَاةَ وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا اللَّهَ ۞ فَعَسَىٰ أُولَٰئِكَ أَنْ يَكُونُوا مِنَ الْمُهْتَدِينَ

"Allah'ın mescitlerini ancak Allah'a ve ahiret gününe iman eden, namazı dosdoğru kılan, zekâtı veren ve Allah'tan başkasından korkmayan kimseler imar eder. İşte doğru yola ermişlerden olmaları umulanlar bunlardır."
(Tevbe suresi, 9:18)

Bu kılavuzda dile getirdiğimiz önlemlerle caminiz, tabiatı koruma ve sürdürülebilirlik alanında bir öncü projeye, tüm şehir için ilham verici bir örneğe dönüşebilir.

"İyiliğe öncülük eden, onu yapan gibidir."
(Ebu Davud)

Bu kılavuz, iklim dostu bir cami fikrinin ana hatlarını çizmek için bir rehber niteliğindedir. Herkes bulunduğu yerden başlar. Bu nedenle, konseptin en iyi şekilde uygulanabilmesi için yereldeki özel ihtiyaçlar ve imkânlar dikkate alınmalıdır.

Bu rehber, iklim krizine karşı bireysel olarak neler yapılabileceğini listelemektedir. Elbette, zengin ve gelişmiş sanayi ülkelerinin uluslararası düzeydeki rolü, bu ülkelerin ekonomik/endüstriyel gelişimleri ile çevre krizi arasındaki bağlantı ve gelişmekte olan ülkeler için adil yaklaşımlar gibi konuların meselenin önemli bir parçası olduğu unutulmamalıdır.

Bu kılavuzda, yalnızca küresel düşünüp yerel hareket edebileceğimiz alanları listeledik. Biz çabamızı gösteririz; yardım ve başarı ise Allah'tandır.

Caminiz Ne Kadar İklim Dostu?

Bu bölümde, caminizin şu anda ne kadar iklim dostu olduğunu değerlendirmeye yönelik sorular bulunuyor. Her cevap seçeneğinin belirli bir puanı var. Sonunda bu puanları toplayabilir ve böylece caminizin gerçekte ne kadar iklim dostu olduğunu anlayabilirsiniz.

Bu testten elde ettiğiniz sonucu cami yönetimi ve cemaat ile paylaşabilirsiniz. Buradaki soruları, caminizde iklimi ve çevreyi korumak için nelere dikkat edilmesi gerektiğini bulmak amacıyla birlikte inceleyebilirsiniz. Ayrıca bu testi caminizdeki gelişimi görmek için belirli zaman aralıklarıyla tekrarlayabilirsiniz.

1. Caminiz hangi enerji türünü kullanıyor?

a. Yeşil enerji (10 puan)

b. Yeşil ve konvansiyonel enerji karışımı (5 puan)

c. Konvansiyonel enerji (0 puan)

2. Caminiz güneş veya rüzgâr enerjisi gibi doğal enerji kaynaklarını kullanıyor mu?

a. Evet (10 puan)

b. Hayır (0 puan)

3. Caminizin ısı yalıtımı iyi mi?

a. Çok fazla ısıtma/soğutma yapmaya gerek kalmadan oda sıcaklığı iyi bir şekilde korunabiliyor (10 puan)

b. Oda sıcaklığını korumak için çok fazla ısıtma/soğutma yapmak gerekiyor. (0 puan)

4. Caminizde tasarruflu ampuller veya ışık sensörleri gibi enerji tasarrufu sağlayan önlemler var mı?

a. Evet (10 puan)

b. Kısmen (5 puan)

c. Hayır (0 puan)

5. Cami arazisinde yeşil alanlar var mı?

a. Hiç yok (0 puan)

b. Küçük bir alan var (5 puan)

c. Geniş bir alan var (10 puan)

6. Cami arazisinde bitki ve ağaçlar var mı?

a. Hiç yok (0 puan)

b. Kısmen var (5 puan)

c. Geniş bir alanda bitki ve ağaçlar var (10 puan)

7. Cami binanız yeşillendirilmiş durumda mı?

a. Cami cephesinde ve/veya çatısında yeşillendirme mevcut (10 puan)

b. Yeşillendirme yok (0 puan)

8. Caminizde su tasarruflu armatürler (sensörlü) ve tasarruflu sifon düğmeleri var mı?

a. Evet (10 puan)

b. Hayır (0 puan)

9. Caminizde su/enerji tasarrufuyla ilgili afişler veya duyurular var mı?

a. Evet (10 puan)

b. Hayır (0 puan)

10. Caminizde ne tür temizlik malzemeleri kullanılıyor?

a. Kimyasal tuvalet ve boru açıcılar (0 puan)

b. Kimyasal olmayan ama sıradan temizlik malzemeleri (5 puan)

c. Doğal ev yapımı temizlik malzemeleri veya çevre etiketli temizleyiciler (10 puan)

11. Abdest sonrasında kurulanmak için hangi seçenekler mevcut?

a. Kâğıt havlu (0 puan)

b. Geri dönüştürülmüş kâğıt havlu (5 puan)

c. Elektrikli kurutucular (5 puan)

d. Havlular/rulo havlu makineleri (10 puan)

12. Kermes veya iftar gibi büyük etkinliklerde yiyecek ve içecekler nasıl dağıtılıyor?

a. Plastik tabak ve çatal-bıçak kullanılıyor (0 puan)

b. Kâğıt tabak ve bardak kullanılıyor (5 puan)

c. Kısmen tek kullanımlık, kısmen de porselen ya da alüminyum kaplar kullanıyoruz. (5 puan)

d. Yıkanabilir tabak-çatal-bardak kullanıyoruz (10 puan)

13. Cami için gıda ürünleri satın alırken çoğunlukla neye dikkat ediliyor?

a. Fiyata dikkat ediyoruz (0 puan)

b. Mümkün olduğunca az sayıda tek kullanımlık ambalajda gıda ürünü alıyoruz (5 puan)

c. Yöresel ve mevsimlik gıdalar alıyoruz (10 puan)

d. Organik gıdalar alıyoruz (10 puan)

14. Caminizde oluşan atıklar nasıl değerlendiriliyor?

a. Her şey tek bir çöp kutusuna atılıyor (0 puan)

b. Ambalajlar/plastikler ayrıştırılıyor, geri kalan her şey ev atıkları çöpüne atılıyor (5 puan)

c. İyi bir atık ayrıştırma sistemimiz mevcut (10 puan)

15. Caminizdeki programlarda artan yemeklere ne oluyor?

a. Evsel atık çöpüne atılıyor (0 puan)

b. Organik atık kutusuna atılıyor (5 puan)

c. Ziyaretçilere, komşulara ve/veya ihtiyaç sahiplerine dağıtılıyor (10 puan)

16. Yağmur suyunu yeniden kullanmak için caminizde tesisat mevcut mu?

a. Evet (10 puan)

b. Hayır (0 puan)

17. Caminizde içme suyu nereden temin ediliyor?

a. Musluk suyu (10 puan)

b. Filtrelenmiş musluk suyu (5 puan)

c. Depozitolu şişelerde ambalajlı su (5 puan)

d. Depozitosuz şişelerde ambalajlı su (0 puan)

18. Camiye toplu taşıma ile ulaşım nasıl?

a. Çok iyi (10 puan)

b. İdare eder (5 puan)

c. Oldukça kötü (0 puan)

19. Cami arazisinde veya yakınında bisiklet park yerleri var mı?

a. Evet (10 puan)

b. Hayır (0 puan)

20. Cami ziyaretçilerinin ulaşım alışkanlıklarını nasıl değerlendiriyorsunuz?

a. Cami ziyaretçileri camiye genellikle yürüyerek veya bisikletle geliyor. (15 puan)

b. Cami ziyaretçileri genellikle toplu taşıma araçlarını kullanıyor. (10 puan)

c. Cami ziyaretçileri genellikle e-scooter veya e-bisiklet kullanıyor. (10 puan)

d. Cami ziyaretçileri, ortak arabalarla camiye geliyor. (10 puan)

e. Cami ziyaretçileri genellikle arabalarıyla tek başlarına geliyor. (0 puan)

21. Caminizde ne sıklıkla çevre etkinlikleri düzenleniyor?

a. Yılda birkaç kez (10 puan)

b. Yılda bir kez (5 puan)

c. Neredeyse hiç (0 puan)

22. Caminizdeki derslerde veya hutbelerde iklim veya çevre bilinci konusu işleniyor mu?

a. Evet, sık sık (10 puan)

b. Sadece konu güncel olduğunda (5 puan)

c. Neredeyse hiç (0 puan)

23. Caminizdeki iklim koruma konusundaki duyarlılığı nasıl değerlendiriyorsunuz?

a. Yüksek (10 puan)

b. Orta (5 puan)

c. Düşük (0 puan)

24. Caminizde düzenlenen yardım kampanyalarına iklim krizinden etkilenen bölgeler dâhil ediliyor mu?

a. Sık sık (10 puan)

b. Neredeyse hiç (0 puan)

Sonuç

0 ila 80 Puan:
Caminizde hâlâ geliştirilmesi gereken çok şey var. Bu kılavuzda az bir çabayla uygulayabileceğiniz birçok ipucu bulacaksınız.

85-160 puan:
Bu iyi bir başlangıç. Devam edin!

165 ila 245 puan
Harika! Caminiz yüksek bir iklim bilincine sahip ve diğer cemaatler için örnek oluşturuyor. Bu seviyeyi korumak için uygulamalarınızı sürdürülebilir şekilde devam ettirin.

Müslümanlar, Allah'ın yarattığı mahlukatı ve kâinatı, insana verilmiş bir emanet olarak görürler. Yaratılışa hayret ve şükranla bakmak, ona karşı sorumlu davranmak ve onu korumak insanın sorumluluğudur.

Tabiat ve iklim koruması bir gereklilik ve doğal bir sorumluluk olmanın ötesinde bugün her zamankinden daha acil bir mesele. Zira iklim değişikliğinin kısmen geri döndürülemez sonuçları tüm canlılar için oldukça yıkıcı.

Bu kılavuz, Müslüman tüm sorumluluk sahiplerini, cami cemiyetlerindeki idarecileri ve Müslüman cemaatin tamamını iklim ve tabiata emanet bilinciyle muamele etmeye davet ediyor. Bu kılavuzda, iklim ve tabiatı koruma konusunda mevcut durumları ne olursa olsun tüm camilere göre uyarlanmış temel bilgiler, uygulamaya yönelik tavsiyeler ve sürdürülebilir eylem adımları var.

Allah'ın bu muhteşem kâinata koyduğu mîzânı ancak birlikte koruyabiliriz.

"Göğün boşluğunda emre boyun eğdirilmiş olarak uçuşan kuşları görmediler mi? Onları orada Allah'tan başkası tutamaz. Kuşkusuz bunda inanan bir toplum için ibretler vardır."

(Nahl suresi, 16:79).

